

**НАСТАВНИ МАТЕРИЈАЛ
ЗА ОБУКУ**

ТЕХНИКА ИЗРАДЕ ПРЕСУДА

Република Србија
Привредни суд у Зајечару
П бр. 1524/14
26.11.2014. године
Зајечар

У ИМЕ НАРОДА

Привредни суд у Зајечару и то судија Мила Марковић као судија појединац, одлучујући у парници тужиоца Предузеће "Милица" из Ниша, ул. 31. Нова бр. 4, против туженог Предузећа "Бели голуб" из Зајечара, ул. Церска бр. 3, ради дуга, вредност предмета спора 8.000.000,00 динара, након одржане и закључене јавне расправе у присуству пуномоћника парничних странака, дана 26.11.2014. године, донео је следећу

ПРЕСУДУ

УСВАЈА СЕ приговор недостатка пасивне легитимације, па се ОДБИЈА тужбени захтев тужиоца Предузећа "Милица" из Ниша, ул. 31. Нова бр. 4 да му тужени Предузећа "Бели голуб" из Зајечара плати износ од 8.000.000,00 динара на испоручену робу - 233 т кукуруза, са затезном каматом од 05.02. 2012. године па до исплате.

Образложење

Тужилац је тужбом тражио да се обавезе тужени да му, на име цене за испоручену робу, плати износ од 8.000.000,00 динара са законском затезном каматом од 05.02.2012. године па до исплате. Навео је да је уговор о купопродаји са туженим закључен је усмено и то на пролећном сајму пољопривреде у Новом Саду а тужени је сам, својим возилима, робу преузео. Предложио је да се у доказном поступку изведе доказ саслушањем парничних странака као и возача Петровић Милоја, запосленог код туженог, на околност закључења уговора и испоруке робе. Предложио је да суд тужбених захтев усвоји. Трошкове поступка је опредељено тражио.

У одговору на тужбу, тужени је истакао приговор недостатка пасивне легитимације. Тврдио је да са тужиоцем није био у пословном односу по основу испоруке 230 т кукуруза. Указао је да је са тужиоцем сарађивао током 2012. године када да је од тужиоца купио 56 тона соје, за коју робу је уредно и благовремено исплатио дуговану цену. Роба која је предмет тужбе није му никад испоручена, нити је тужилац приложио доказ - отпремницу. Предложио је да суд тужбени захтев одбије. Трошкове поступка је опредељено захтевао.

По спроведеном доказном поступку суд је извео све предложене доказе па је савесном и брижљивом оценом сваког доказа посебно и свих доказ као целине, а у смислу одредбе чл. 8 Закона о парничном поступку утврдио следеће:

ПРИВРЕДНИ СУД У ЗАЈЕЧАРУ
П бр. 1524/14 од 26.11.2014. године

Судија
Мила Марковић

Поука о правном леку:
Против ове одлуке може се изјавити
жалба у року од 8 дана од дана
пријема исте, Привредном апелационом суду
а преко овог суда

ПИТАЊЕ:

1. Да ли увод одлуке има недостатака?
2. Да ли изрека пресуде правилно гласи? Уколико сматрате да је неправилна, како треба да гласи?

Република Србија
Привредни суд у Зајечару
II бр. 1524/14
26.11.2014. године
Зајечар

2

У ИМЕ НАРОДА

Привредни суд у Зајечару и то судија Мила Марковић као судија појединац, одлучујући у парници тужиоца Предузеће "Милица" из Ниша, ул. 31. Нова бр. 4, против туженог Предузећа "Бели голуб" из Зајечара, ул. Церска бр. 3, ради дуга, вредност предмета спора 8.000.000,00 динара, након одржане и закључене јавне расправе у присуству пуномоћника парничних странака, дана 26.11.2014. године, донео је следећу

ПРЕСУДУ

УСВАЈА СЕ приговор недостатка пасивне легитимације, па се ОДБИЈА тужбени захтев тужиоца Предузећа "Милица" из Ниша, ул. 31. Нова бр. 4 да му тужени Предузећа "Бели голуб" из Зајечара плати износ од 8.000.000,00 динара на испоручену робу - 233 т кукуруза, са затезном каматом од 05.02. 2012. године па до исплате.

Образложење

Тужилац је тужбом тражио да се обавезе тужени да му, на име цене за испоручену робу, плати износ од 8.000.000,00 динара са законском затезном каматом од 05.02.2012. године па до исплате. Навео је да је уговор о купопродаји са туженим закључен је усмено и то на пролећном сајму пољопривреде у Новом Саду а тужени је сам, својим возилима, робу преузео. Предложио је да се у доказном поступку изведе доказ саслушањем парничних странака као и возача Петровић Милоја, запосленог код туженог, на околност закључења уговора и испоруке робе. Предложио је да суд тужбених захтев усвоји. Трошкове поступка је опредељено тражио.

У одговору на тужбу, тужени је истакао приговор недостатка пасивне легитимације. Тврдио је да са тужиоцем није био у пословном односу по основу испоруке 230 т кукуруза. Указао је да је са тужиоцем сарађивао током 2012. године када да је од тужиоца купио 56 тона соје, за коју робу је уредно и благовремено исплатио дуговану цену. Роба која је предмет тужбе није му никад испоручена, нити је тужилац приложио доказ - отпремницу. Предложио је да суд тужбени захтев одбије. Трошкове поступка је опредељено захтевао.

По спроведеном доказном поступку суд је извео све предложене доказе па је савесном и брижљивом оценом сваког доказа посебно и свих доказа као целине, а у смислу одредбе чл. 8 Закона о парничном поступку утврдио следеће:

ПРИВРЕДНИ СУД У ЗАЈЕЧАРУ
П бр. 1524/14 од 26.11.2014. године

Судија
Мила Марковић

Поука о правном леку:
Против ове одлуке може се изјавити
жалба у року од 8 дана од дана
пријема исте, Привредном апелационом суду
а преко овог суда

ПИТАЊЕ:

1. Да ли увод одлуке има недостатака?
2. Да ли изрека пресуде правилно гласи? Уколико сматрате да је неправилна, како треба да гласи?

3

Република Србија
ПРИВРЕДНИ СУД У ЛЕСКОВЦУ
7 П Бр. 1234/2021
27.05.2022. године
Лесковац

У ИМЕ НАРОДА

ПРИВРЕДНИ СУД У ЛЕСКОВЦУ, судија Петар Петровић, као судија појединац, у правној ствари тужиоца Предузеће „Мега“ из Београда, Курсулина бр.46, против туженог Предузеће "Бобан" из Лесковца, Моравска бр. 25, ради чинидбе - вредност спора 850.000,00 динара, на главној расправи одржаној у присуству пуномоћника парничних странака, дана 27.05.2022. године донео је и ме
пу

ПРЕСУДУ

I ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужени Предузеће "Бобан" из Лесковца да тужиоцу Предузеће „Мега“ из Београда исплати износ од 650.000,00 динара у року од 8 дана по пријему одлуке. НЕ МОЖЕ

Тужени се ове обавезе може ослободити ако тужиоцу у истом року преда 124 пластичних гајби за пивске флаше, вел. 70 x 50 см. ↓

II У преосталом делу тужбени захтев се одбија. - *н/с/с/п*

III ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужени да тужиоцу плати 7.200,00 динара на име парничних трошкова, са законском затезном каматом од дана извршности одлуке до исплате, у року од 8 дана од дана пријема преписа пресуде.

Образложење

Тужилац је у тужби и током поступка тврдио да је са туженим био у пословном односу те да му је испоручио пиво марке Лав у стакленим боцама од по 0,5 л, да је тужени платио купопродајну цену али да није, у складу са одредбама уговора, врати пет амбалажу. Рок за повраћај амбалаже био је 30 дана од дана испоруке робе. По протеку рока позвао је туженог да исту врати што је тужени одбио уз образложење да таква уговорна одредба није стипулисана. Стога је тражио да му тужени исплати противвредност амбалаже у утуженом износу. У прилог својих тврдњи приложио је уговор бр. Од 1.1.2020. године код тужиоца заведен под бројем 1/20. Предложио је да суд захтев усвоји, с тим да је навео да се тужени може ослободити обавезе ако му вратио 124 пластичних гајби за пивске флаше. Трошкове поиступка је опредељено захтевао.

Тужени је оспорио тужбу и тужбени захтев у целини. Тврдио је да је роба испоручена у неповратној пластичној амбалажи, што му је усмено речено приликом потписа уговора. Одредбе уговора, како је изнео, заступник туженог није читао при потпису будући да је поверовао на реч заступнику тужиоца. Количину пластичне амбалаже од 124 комада није спорио а тврдио је да се налази у магацину туженог. Оспорио је висину захтева наводећи да је тужилац превисоко определио вредност амбалаже.

По спроведеном доказном поступку суд је извео све предложене доказе па је савесном и брижљивом оценом сваког доказа посебно и свих доказа као целине, а у смислу одредбе чл. 8 Закона о парничном поступку утврдио следеће:

ПРИВРЕДНИ СУД У ЛЕСКОВЦУ
П бр. 1234/2021 од 27.05.2022. године

Судија
Петар Петровић

Поука о правном леку:
Против ове одлуке може се изјавити
жалба у року од 8 дана од дана
пријема исте, Привредном апелационом суду
а преко овог суда

ПИТАЊЕ:

1. Да ли увод одлуке има недостатака?
2. Да ли изрека пресуде правилно гласи?

- Podnosilac ustavne žalbe u reviziji izričito je ukazao da kapitalizirana renta, koja predstavlja buduću štetu, ne može da zastari, imajući u vidu da još uvek nije ni dospela. Vrhovni kasacioni sud je propustio da oceni navedeni revizijski razlog, kojim je ukazano na pogrešnu primenu materijalnog prava, a na koju se u postupku po reviziji pazi po službenoj dužnosti, već je samo ponovio ocenu drugostepenog suda da podnosilac ustavne žalbe pravo na naknadu materijalne štete, po osnovu izgubljene zarade, ima za tačno određen period, a da je u preostalom delu to potraživanje zastarelo, čime je podnosiocu ustavne žalbe povredio pravo na obrazloženu sudsku odluku, kao jedan od elemenata prava na pravično suđenje iz člana 32. stav 1. Ustava.

Iz obrazloženja:

"Ocenjujući navode o povredi prava na pravično suđenje iz člana 32. stav 1. Ustava, Ustavni sud je, polazeći od utvrđenih činjenica i iznetih ustavnopravnih razloga, konstatovao da se ustavnom žalbom ističe propust Vrhovnog kasacionog suda da oceni revizijske razloge kojima je osporeno stanovište drugostepenog suda o zastarelosti potraživanja kapitalizirane rente, čiju isplatu podnosilac zahteva zbog trajno povećanih potreba za lečenjem.

Ustavni sud podseća da je jedan od elemenata prava na pravično suđenje iz člana 32. stav 1. Ustava i pravo na obrazloženu sudsku odluku, koje podrazumeva obavezu suda da navede jasne, dovoljne i razumljive razloge na kojima zasniva svoju odluku, čime se istovremeno daje garancija stranci da je sud razmotrio njene navode i dokaze koje je istakla u postupku. Pri tome, ovakva obaveza ne znači da je sud dužan da u odluci da detaljne odgovore na sva postavljena pitanja i iznete argumente. Mera u kojoj postoji obaveza davanja obrazloženja zavisi od prirode odluke i instancione nadležnosti suda koji odluku

donosi. U konkretnom slučaju se sa aspekta prava na obrazloženu sudsku odluku osporava revizijska presuda kojom se u celini potvrđuje presuda drugostepenog suda. Prema praksi Evropskog suda za ljudska prava, koju Ustavni sud prihvata, u takvoj pravnoj situaciji je neophodno sagledati da li je sud pravnog leka ispitao odlučna pitanja koja su pred njega izneta ili se zadovoljio pukim potvrđivanjem odluke nižestepenog suda (videti presudu u predmetu Helle protiv Finske, predstavka broj 157/1996/776/1977, od 19. decembra 1997. godine, stav 60.).

Ustavni sud najpre konstatuje da je podnosilac ustavne žalbe reviziju izjavio protiv celokupnog odbijajućeg dela drugostepene presude. Vrhovni kasacioni sud je reviziju u celini odbio kao neosnovanu, ali se ustavnom žalbom revizijska odluka osporava samo u delu u kome je Vrhovni kasacioni sud razmatrao pravnosnažnu odluku o tužbenom zahtevu za naknadu materijalne štete na ime troškova lečenja i drugih troškova u vezi sa tim. Ovim zahtevom obuhvaćena je već dospela naknada pomenutih troškova koje je podnosilac ustavne žalbe imao zaključno sa 2013. godinom, kao i kapitalizirana renta zbog trajno povećanih potreba za lečenjem, a u koju ulaze budući troškovi za nabavku lekova i angažovanje fizioterapeuta, za nabavku invalidskih pomagala, kao i za rehabilitaciju u banjama i klimatskim lečilištima.

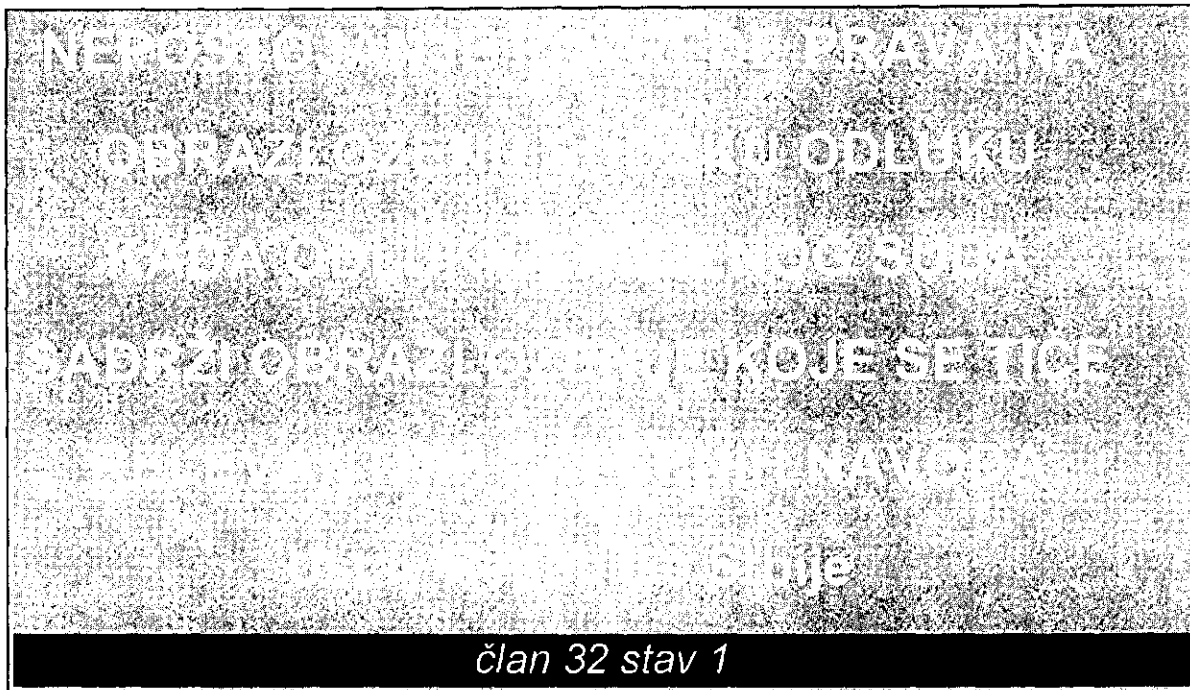
Po shvatanju Ustavnog suda, naknada štete u obliku novčane rente može se dosuditi samo za štetu koja postoji u momentu donošenja sudske odluke pa za ubuduće, a ne i za ranije pretrpljenu štetu koja se dosuđuje u jednokratnom iznosu. Dakle, renta je naknada u novčanom obliku čiji ukupan iznos nije poznat u momentu odlučivanja, koja se plaća periodično u unapred utvrđenim iznosima za štetu koja će nastati u budućnosti (videti Odluku Už-2686/2012 od 15. januara 2015. godine, koja je objavljena na internet stranici Ustavnog suda: www.ustavni.sud.rs).

Kao što je već izneto, podnosilac ustavne žalbe je, pored već dospеле materijalne štete u vidu troškova lečenja i drugih troškova u vezi sa tim, a polazeći od činjenice da su njegove potrebe za lečenjem trajne, istakao i zahtev za dosuđenje rente, u tzv. kapitaliziranom obliku, saglasno odredbi člana 188. stav 5. Zakona o obligacionim odnosima, isplatom jedne ukupne svote. Apelacioni sud u Beogradu je zaključio da je delimično osnovan prigovor zastarelosti navedenog potraživanja, jer ukoliko se pođe od toga da je tužba podneta 3. juna 2008. godine, sledi da je potraživanje, saglasno odredbi člana 376. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, zastarelo za onu štetu koja je nastala u periodu dužem od tri godine u odnosu na datum podnošenja tužbe. Stoga podnosilac ustavne žalbe, po stanovištu Apelacionog suda u Beogradu, pravo na naknadu materijalne štete po navedenom osnovu ostvaruje samo za period od 3. juna 2005. do kraja 2013. godine, koji period je obuhvaćen nalazom i mišljenjem komisije sudskih veštaka, dok je za deo preko dosuđenih, a do traženih iznosa od 3.262.533,75 dinara i 529.448,66 evra, tužbeni zahtev neosnovan zbog zastarelosti potraživanja. Dakle, Apelacioni sud u Beogradu je podnosiocu ustavne žalbe dosudio samo naknadu već dospеле materijalne štete, i to za period za koji smatra da to potraživanje nije zastarelo.

Podnosilac ustavne žalbe je u reviziji izričito ukazao da kapitalizirana renta, koja predstavlja buduću štetu, ne može da zastari, imajući u vidu da još uvek nije ni dospela, ali je Vrhovni kasacioni sud samo ponovio ocenu drugostepenog suda da podnosilac ustavne žalbe pravo na naknadu materijalne štete, po navedenom osnovu, ima za period od 3. juna 2005. do kraja 2013. godine, a da je u preostalom delu to potraživanje zastarelo. S tim u vezi, Ustavni sud nalazi da je propustom da oceni navedeni revizijski razlog, kojim je ukazano na pogrešnu primenu materijalnog prava, a na koju se u postupku po reviziji pazi po službenoj dužnosti, Vrhovni kasacioni sud podnosiocu ustavne žalbe povredio pravo na obrazloženu sudsku odluku, kao jedan od elemenata prava na pravično suđenje iz člana 32. stav 1. Ustava. Ovo posebno iz razloga što se u obrazloženju drugostepene presude uopšte ne pominje kapitalizirana renta, pa se stiče utisak da je Apelacioni sud u Beogradu taj deo predmetnog tužbenog zahteva izgubio iz vida prilikom donošenja preinačujuće presude, kod koje je drugostepeni sud dužan da odluči o svim zahtevima parničnih stranaka. Stoga je Sud, saglasno odredbi člana 89. stav 1. Zakona o Ustavnom sudu ("Službeni glasnik RS", br. 109/07, 99/11, 18/13 - Odluka US, 40/15 - dr. zakon i 103/15), ustavnu žalbu u ovom delu usvojio, odlučujući kao u prvom delu tačke 1. izreke."

(Odluka Ustavnog suda, Už 11420/2017 od 19.5.2022. godine, objavljena u "Sl. glasniku RS", br. 69/2022 od 24.6.2022. godine)

22

Sentenca:

- Imajući u vidu da podnosilac smatra da mu je povređeno pravo na obrazloženu sudsku odluku time što Apelacioni sud nije razmotrio sve njegove žalbene navode, Ustavni sud je ukazao da obaveza sudova da obrazlože svoje presude ne znači da su sudovi dužni da u presudi daju odgovore na sva postavljena pitanja i iznete argumente, već samo na one koje ocene relevantnim. Sudovi imaju određenu diskrecionu ocenu u vezi sa tim koje će navode i dokaze prihvatiti, s tim što imaju obavezu da svoju odluku obrazlože na način da navedu jasne i razumljive razloge na kojima su tu odluku zasnovali. Pri tom, konačne odluke žalbenih sudova ne moraju imati iscrpna obrazloženja, već obrazloženja koja se tiču relevantnih žalbenih navoda. Budući da je Apelacioni sud, nakon što je istakao da u svemu prihvata razloge i pravne stavove prvostepenog suda, ispitivao osnovanost žalbenih navoda podnosioca koji su se odnosili na odlučna pitanja koja su pred njega izneta, Ustavni sud nalazi da se ne može zaključiti da je detaljno i iscrpno obrazloženom odlukom drugostepenog suda podnosiocu ustavne žalbe povređeno pravo na obrazloženu sudsku odluku, odnosno da je Apelacioni sud izbegao da ce u suštinskom smislu bavi argumentima koji su navedeni u žalbi branilaca. Naprotiv, Ustavni sud je iz osporene drugostepene presude utvrdio da ona sadrži suštinske razloge zbog kojih je prvostepena presuda potvrđena, odnosno zbog čega su u potpunosti prihvaćeni razlozi i pravni stavovi koje je prvostepeni sud dao za svoju odluku. Po oceni Ustavnog suda, neosnovani su navodi podnosioca ustavne žalbe o povredi prava na obrazloženu sudsku odluku, jer izostanak ocene svih žalbenih navoda nije takvog karaktera da dovodi u pitanje pravičnost postupka kao celine, imajući u vidu da je Apelacioni sud u obrazloženju osporene presude izneo

ključne argumente za svoj zaključak o tome da podnosiocu žalbeni navodi ne mogu dovesti do drugačije odluke.

Obrazloženje:

"1. S. J. iz B. je 6. jula 2011. godine, preko punomoćnika V. L, I. D. i Z. T, advokata iz B, podneo Ustavnom sudu ustavnu žalbu protiv presude Višeg suda u Beogradu K. 601/10 od 3. juna 2010. godine i presude Apelacionog suda u Beogradu Kž1. 6133/10 od 18. februara 2011. godine, kao i protiv "radnji predsednika veća - sudije i sudske uprave - predsednika suda u prvostepenom postupku K. 601/10", zbog povrede prava na pravično suđenje, posebnih prava okrivljenog i prava na pravno sredstvo, zajemčenih odredbama člana 32. stav 1, člana 33. st. 2. i 5. i člana 36. stav 2. Ustava Republike Srbije. U ustavnoj žalbi su istaknute i povrede prava iz člana 6. st. 1. i 3. i člana 13. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: Evropska konvencija), kao i člana 2. Protokola 7 uz Evropsku konvenciju.

Kako se označene odredbe Evropske konvencije i njenog Protokola broj 7 sadržinski ne razlikuju od prava zajemčenih Ustavom, to Ustavni sud postojanje istaknutih povreda prava ceni u odnosu na označene odredbe Ustava.

Podnosilac u ustavnoj žalbi navodi da je presudom Višeg suda u Beogradu K. 601/10 od 3. juna 2010. godine osuđen na 15 godina zatvora zbog krivičnog dela ubistva u podstrekavanju iz člana 47. stav 2. tačka 6) Krivičnog zakona Republike Srbije, koja presuda je potvrđena presudom Apelacionog suda u Beogradu Kž1. 6133/10 od 18. februara 2011. godine. Podnosilac ističe da se osporene presude zasnivaju na iskazu svedoka Z. Đ, koji je tokom postupka ispitan dva puta, i to u istražnom postupku 19. aprila 1996. godine (u odsustvu podnosioca i bez prisustva njegovog branioca) i u formi istražne radnje 27. oktobra 2009. godine (u odsustvu podnosioca koji je napustio istražnu radnju u znak protesta, bez prisustva njegovih izabranih branilaca, a u prisustvu branioca po službenoj dužnosti).

Podnosilac u ustavnoj žalbi potom detaljno iznosi sve "činjenične i pravne aspekte" istražne radnje - ispitivanja svedoka Z. Đ. koja je preduzeta 27. oktobra 2009. godine, kao i radnji koje su joj prethodile i, pored ostalog, naglašava:

- da je do 26. oktobra 2009. godine imao četiri izabrana branioca, i to advokate Z. T, V. A, I. D. i V. P", a da je "od 26. oktobra 2009. godine imao tri izabrana branioca, i to V. A, I. D. i V. P.";

- da je "sud u fazi priprema za glavni pretres zakazan za 26. i 27. oktobar 2009. godine napravio propust i nije pozvao na pretres sva četiri izabrana advokata", odnosno da "nije pozvao advokate A. i D.";

- da je "na glavnom pretresu održanom 26. oktobra 2009. godine došlo do pravno-strateškog udaljavanja između advokata Z. T. i okrivljenog", i da je okrivljeni, ovde podnosilac ustavne žalbe, "tog dana otkazao punomoćje

advokatu T, dakle jednom izabranom advokatu, ali ostala su preostala tri izabrana advokata”;

- da je "istog dana 26. oktobra 2009. godine sud odredio istražnu radnju za sutradan 27. oktobar 2009. godine, i to saslušanje svedoka Z. Đ. koji je kasnije bio osnov za donošenje osuđujuće presude", te da je "sud da bi saslušao svedoka Z. Đ, 27. oktobra 2009. godine odredio da to bude u prisustvu postavljenog branioca" i da je na predlog predsednika sudećeg veća od 26. oktobra 2009. godine predsednik suda istog dana u popodnevnim satima postavio branioca po službenoj dužnosti za podnosioca ustavne žalbe "uprkos činjenici da je imao svoje izabrane braniocce”;

- da je 27. oktobra 2009. godine u sud pristupila advokat po službenoj dužnosti, da je tada primila rešenje Su. 262/2009 od 26. oktobra 2009. godine kojim je postavljena za branioca po službenoj dužnosti, da joj je potom uručena optužnica protiv podnosioca i da je izvršila uvid u spise predmeta, nakon čega je i prisustvovala istražnoj radnji - ispitivanju svedoka Z. Đ, te da je "ubrzo nakon sprovedene istražne radnje - saslušanja svedoka, sud razrešio branioca po službenoj dužnosti”;

- da je podnosilac ustavne žalbe odbio da primi rešenje kojim mu je postavljen branilac po službenoj dužnosti i da je "u znak protesta zbog kršenja njegovih prava i značaja prisustva izabranog branioca, napustio sudnicu”;

- da je od suda "tražio (želeći da ispituje svedoka) da mu se omogući da ima beleške, pitanja, spise predmeta i pripremljeni materijal za svedoka (230 strana - konstatovano na zapisniku od 26. oktobra 2009. godine) koji su ostali kod advokata koji od prethodnog popodneva nije više branilac i naglasio da bez spremljenog materijala ne može da ispituje svedoka", ali da je sud to odbio, a da je branilac po službenoj dužnosti imao samo jedno pitanje za svedoka Z. Đ;

- da mu je onemogućeno da preko izabranog branioca iznese primedbe, predloge i sugestije u vezi svedočenja svedoka Z. Đ. na način na koji se spremao sa izabranim braniocem;

- da je u nastavku postupka zahtevao da se svedok Z. Đ. ponovo pozove i ispita u prisustvu njegovog izabranog branioca, ali da je sud to odbio, te je pročitao iskaz od 27. oktobra 2009. godine;

- da istražna radnja - ispitivanje svedoka Z. Đ. od 27. oktobra 2009. godine, predstavlja dokaz koji je pribavljen protivno potvrđenim međunarodnim ugovorima i Zakoniku o krivičnom postupku, jer se "ne može sudska odluka bazirati na iskazu svedoka koji je saslušan uz povredu prava na odbranu, povredu prava na pravično suđenje i povredu prava na suočenje sa svedokom tužilaštva "oči u oči”;

- da je ispitivanje svedoka u formi istražne radnje obavljeno putem video linka uz mere zaštite njegovog lika (svedok je bio maskiran), te da svedoka nisu smeli da

vide ni podnosilac, ni branilac, ni sudsko veće, te da podnosilac ne bi imao mogućnost da vrši prepoznavanje svedoka (iako nije reč o zaštićenom svedoku u smislu odredaba Zakonika o krivičnom postupku);

- da pre sprovođenja istražne radnje ni podnosilac niti njegov branilac nikada nisu videli svedoka Z. Đ. i da nije vršeno suočenje podnosioca i svedoka;

- da je saslušanje obavljeno u odsustvu izabranog branioca i protiv volje podnosioca, bez mogućnosti da izabrani branilac ispituje svedoka i bez prisustva podnosioca, u prisustvu branioca po službenoj dužnosti koji je postavljen istog dana kada je ispitivanje i obavljeno, bez pokušaja suda da vrši suočenje podnosioca i svedoka, bez predočavanja od strane suda svedoku svih "razlika o odnosu na njegove ranije iskaze" i "kontradiktornosti njegovih izjava", te "različitih iskaza drugih lica u odnosu na iste okolnosti";

- da je odbrana tražila i ispitivanje D. K, ali da u prvostepenoj presudi "nema ni reči o tome šta je sud odlučio povodom ovog dokaznog predloga odbrane, ni zašto nije usvojen predlog niti da li je i zašto odbijen", a da je ispitivanje ovog svedoka, po oceni podnosioca, bilo "izuzetno" važno;

- da je "sud pročitao iskaze svedoka kada nije bilo saglasnosti stranaka".

Iz svega iznetog, a imajući u vidu da se osporene presude zasnivaju na iskazu svedoka Z. Đ, podnosilac ustavne žalbe zaključuje: da je postavljanjem branioca po službenoj dužnosti u momentu kada je on imao svog izabranog branioca i protivno njegovoj volji, povređeno garantovano pravo na odbranu i pravo okrivljenog da preko izabranog branioca ostvaruje pravo na odbranu; da mu je povređeno pravo "na primereno vreme i odgovarajuće uslove za pripremu odbrane, na odgovarajuće vreme za komunikacijom sa advokatom, delotvornu komunikaciju sa braniocem, delotvorno pravno zastupanje, na odbranu, na pravično suđenje, na ispitivanje svedoka od strane branioca i da sam ispituje svedoka", jer "advokat postavljen po službenoj dužnosti nije mogao da analizira optužnicu, da analizira ceo sudski predmet, da analizira predmet koji je usko vezan za ovaj predmet (predmet u kojem su osuđeni izvršioc), da sagleda značaj svedočenja Z. Đ, da se spremi za ispitivanje svedoka, da poseti okrivljenog u pritvoru, da razgovara sa okrivljenim i da se spremi sa okrivljenim za ispitivanje svedoka".

Podnosilac u ustavnoj žalbi ističe i da mu je povređeno "pravo na suštinsko preispitivanje žalbe od strane višeg suda", odnosno "pravo na jednaku zaštitu prava i na pravno sredstvo iz člana 36. stav 2. Ustava Republike Srbije, pravo na delotvorni pravni lek iz člana 13. Evropske konvencije o ljudskim pravima, pravo na žalbu iz člana 2. Protokola broj 7. uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima i pravo na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima". Povredu označenih prava podnosilac zasniva na tvrdnjama da je Apelacioni sud u Beogradu "izbegao da ce u suštinskom smislu bavi argumentima koji su navedeni u žalbi branilaca" i da "nije ocenio čak 104 žalbena navoda" koje potom detaljno opisuje. Smatra da Apelacioni sud u Beogradu u

osporenoj drugostepenoj presudi za veliki broj žalbenih navoda nije "uopšte dao nikakve razloge i u potpunosti ih je ignorisao", da je za jedan broj žalbenih navoda dao netačne odgovore, da je za jedan broj žalbenih navoda dao paušalne razloge na koji način je propustio da oceni i u potpunosti ispita u svim aspektima primedbe koje su iznete u žalbama u vezi vođenja krivičnog postupka i u vezi sa prvostepenom presudom.

Konačno, podnosilac ukazuje i da je sud u izrečenu kaznu pogrešno uračunao vreme koje je proveo u ekstradicionom pritvoru, ne navodeći koje mu je pravo time povređeno. Ističe da je lišen slobode u Bugarskoj 21. juna 2002. godine, nakon čega je prebačen u Holandiju, te da je u ekstradicionom pritvoru u Holandiji proveo nekoliko godina, da je iz Holandije prebačen u Srbiju. Smatra da je sud morao tačno da utvrdi koliko je vremena proveo u ekstradicionom pritvoru, kao i da nije pritvoren 23. marta 2006. godine kako se u osporenoj prvostepenoj presudi navodi.

Predložio je da Ustavni sud ustavnu žalbu usvoji, utvrdi povredu označenih prava, poništi osporene presude i "predmet vrati na ponovni postupak".

2. Saglasno članu 170. Ustava Republike Srbije, ustavna žalba se može izjaviti protiv pojedinačnih akata ili radnji državnih organa ili organizacija kojima su poverena javna ovlašćenja, a kojima se povređuju ili uskraćuju ljudska ili manjinska prava i slobode zajemčene Ustavom, ako su iscrpljena ili nisu predviđena druga pravna sredstva za njihovu zaštitu.

U toku postupka pružanja ustavnosudske zaštite, povodom ispitivanja osnovanosti ustavne žalbe u granicama zahteva istaknutog u njoj, Ustavni sud utvrđuje da li je u postupku odlučivanja o pravima i obavezama podnosioca ustavne žalbe povređeno ili uskraćeno njegovo Ustavom zajemčeno pravo ili sloboda.

3. Ustavni sud je u sprovedenom postupku izvršio uvid u osporene presude i drugu dokumentaciju priloženu kao dokaz uz ustavnu žalbu, te je utvrdio sledeće činjenice i okolnosti od značaja za donošenje odluke u ovom ustavnosudskom predmetu:

18. jula 1995. godine, u Beogradu, u kafiću koji se nalazi u sklopu sportskog centra "O.", došlo je do ispaljivanja više hitaca iz neposredne blizine u pravcu stola za kojim je sedelo pet lica, koji su ih pogodili. Od zadobijenih povreda u vidu prostreljih rana dva lica su preminula nekoliko dana nakon ovog događaja (i to: 25. jula i 6. avgusta 1995. godine), dok su preostala tri lica zadobila teške telesne povrede u vidu više ustreljih i prostreljih rana u predelu nogu, odnosno u predelu glave i tela.

Kao neposredni izvršioc i ovog krivičnog dela identifikovani su B. M. i M. P. koji su nakon sprovedenog krivičnog postupka u predmetu Okružnog suda u Beogradu K. 640/96, pravnosnažno oglašeni krivim zbog krivičnog dela ubistvo u saizvršilaštvu i osuđeni su na kazne zatvora u ukupnom trajanju od po 15 godina.

Kao sporno pitanje se postavilo pitanje mogućeg motiva i ko je nalogodavac, odnosno naručilac ovog ubistva.

Već u fazi istražnog postupka protiv neposrednih izvršilaca ovog krivičnog dela pojedini dokazi su na direktan ili indirektan način upućivali na podnosioca ustavne žalbe kao nalogodavca za izvršenje ubistva, pre svega iskaz svedoka Z. Đ.

Stoga je Okružno javno tužilaštvo u Beogradu nakon sprovedene istrage, u kojoj je, pored ostalog, ispitan i pomenuti svedok Z. Đ, protiv podnosioca ustavne žalbe 16. oktobra 2007. godine podiglo optužnicu Kt. 234/96 zbog krivičnog dela ubistvo podstrekavanjem.

Podnosilac ustavne žalbe je negirao izvršenje krivičnog dela koje mu je optužnicom stavljeno na teret i tokom krivičnog postupka je svoju odbranu ostvarivao preko izabranih branilaca.

Okružni sud u Beogradu je, na zajednički predlog Okružnog javnog tužilaštva u Beogradu i odbrane podnosioca ustavne žalbe, odlučio da se u toku dokaznog postupka na glavnom pretresu ispita svedok Z. Đ.

Pristupajući obezbeđivanju prisustva svedoka Z. Đ. ročištu za glavni pretres, Okružni sud u Beogradu je početkom 2009. godine došao do saznanja da se navedeni svedok nalazi u Kraljevini Holandiji i da je u programu zaštite svedoka navedene države u krivičnom postupku koji se vodi pred holandskim sudom.

Imajući u vidu da iz bezbednosnih razloga svedok Z. Đ. nije mogao da dođe u Srbiju, a što proizlazi iz informacija koje je tužilaštvo Republike Holandije dostavilo Okružnom javnom tužilaštvu u Beogradu, Okružno javno tužilaštvo u Beogradu je 25. septembra 2009. godine predložilo da se ispitivanje navedenog svedoka obavi putem video linka na ročištu za glavni pretres koje je zakazano za 26. i 27. oktobar 2009. godine.

Okružni sud u Beogradu je potom, saglasno članu 9. Drugog dodatnog protokola uz Evropsku konvenciju o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima, uputio preko Ministarstva pravde Republike Srbije zamolnicu nadležnom organu Kraljevine Holandije da se svedok Z. Đ. sasluša putem video konferencije na ročištu za glavni pretres zakazanom za 26. i 27. oktobar 2009. godine, sa početkom u 10,00 časova.

Istražni sudija suda u Harlemu, Kraljevina Holandija, je dopisom od 19. oktobra 2009. godine obavestio Okružni sud u Beogradu o uslovima pod kojima svedok Z. Đ. može biti saslušan, među kojima je i da će lik svedoka biti zaštićen, odnosno da neće biti vidljiv, kao i da svedok može biti saslušan samo jedanput.

Iz zapisnika o glavnom pretresu od 26. oktobra 2009. godine, pored ostalog, proizlazi sledeće:

- da su izabrani branioci podnosioca ustavne žalbe advokati Z. T. i V. P;
- da je na glavni pretres, pored ostalih lica, pristupio podnosilac ustavne žalbe sa braniocem advokatom Z. T, a da branilac V. P. nije pristupio iako je uredno pozvan;
- da je od strane Kraljevine Holandije obezbeđeno održavanje video konferencijske veze sa istražnim sudijom suda u Harlemu i da je u prostoriji sa njom svedok Z. Đ;
- da je identitet svedoka Z. Đ, utvrdila kako sudija Kraljevine Holandije, tako i sudija Okružnog suda u Beogradu, koja se potom i obratila pretresnom veću i izjavila da je nesumnjivo utvrdila identitet navedenog svedoka, nakon čega je svedok maskiran;
- da je potom branilac podnosioca ustavne žalbe predložio da se glavni pretres ne održi, odnosno da se nastavi sutra, pre svega, jer se ne oseća dobro zbog virusne infekcije - gripa, "a u interesu zaštite uloge i dostojanstva branioca u postupku, a isto tako radi zaštite interesa odbrane okrivljenog, posebno imajući u vidu da se ne radi o uobičajenoj radnji ispitivanja svedoka, s obzirom da je odbrana pripremila 230 strana za predočavanje materijala iz spisa; takođe, branilac podnosioca ustavne žalbe je istakao da je u podnesku koji je predao sudu 23. oktobra 2009. godine detaljno obrazložio iz kojih razloga smatra da ne treba preduzeti ispitivanje svedoka Z. Đ;
- da je Okružni sud u Beogradu odbio predlog branioca da se glavni pretres odloži (s obzirom na to da iz navoda samog branioca proizlazi da je odbrana okrivljenog pripremljena, a da prema istupanju branioca, po oceni veća, on može da štiti interese podnosioca, s tim što će mu biti omogućen svaki opravdan zahtev za pauzu ili prekid ako to bude bilo neophodno, a radi zaštite interesa odbrane i dostojanstva branioca, osvrćući se i na ostale navode branioca u vezi sa ispitivanjem svedoka Z. Đ.);
- da je potom veće Okružnog suda u Beogradu donelo rešenje da se glavni pretres održi i da se dokazni postupak nastavi ispitivanjem svedoka Z. Đ, nakon čega je podnosilac ustavne žalbe otkazao punomoćje braniocu Z. T;
- da je glavni pretres potom odložen i da je određeno da će se ispitivanje svedoka Z. Đ. obaviti sutradan, 27. oktobra 2009. godine u 10,00 časova, van glavnog pretresa;
- da je podnosilac ustavne žalbe izjavio da će on prisustvovati izvođenju istražne radnje - saslušanju svedoka Z. Đ. i da nije otkazao punomoćje advokatu Vladimiru Petroviću koji i dalje štiti njegove interese u krivičnom postupku, ali koji zbog angažovanja u drugim postupcima koji se protiv njega vode nije pristupao na glavne pretrese, odnosno da je on obezbeđen kao eventualna zamena za advokata Z. T. u slučaju njegove nemogućnosti postupanja;

- da je Okružni sud u Beogradu naložio da se pozove branilac V. P, kao i da se spisi predmeta dostave predsedniku suda radi postavljenja branioca po službenoj dužnosti uz dostavljanje poziva.

Okružni sud u Beogradu je potom pokušao dostavu poziva za glavni pretres advokatu V. P. preko kurira i putem telegrama, ali dostava nije izvršena. Iz službene beleške od 26. oktobra 2009. godine proizlazi da je administrativno-tehnički sekretar suda, po nalogu predsednika veća, telefonskim putem pozvala advokata V. P. i obavestila ga o zakazanoj istražnoj radnji, a da je branilac "morao da razmisli uz molbu za razumevanje, kao i da bi mogao u roku od dva sata obavestiti sud o otkazu punomoćja".

Podnosiocu ustavne žalbe je rešenjem predsednika Okružnog suda u Beogradu Su. 262/09 od 26. oktobra 2009. godine postavljen branilac po službenoj dužnosti.

Advokat V. P. je telegramom od 27. oktobra 2009. godine obavestio sud da zbog akutnih srčanih smetnji nije u mogućnosti da se odazove pozivu suda.

Iz zapisnika Okružnog suda u Beogradu od 27. oktobra 2009. godine, pored ostalog, proizlazi sledeće:

- da su u sud, pored ostalih lica, pristupili podnosilac ustavne žalbe i branilac po službenoj dužnosti;

- da je podnosilac ustavne žalbe odbio da primi rešenje o postavljenju branioca po službenoj dužnosti;

- da je identitet svedoka Z. Đ, utvrdila kako sudija Kraljevine Holandije, tako i sudija Okružnog suda u Beogradu, koja se potom i obratila pretresnom veću i izjavila da je nesumnjivo utvrdila identitet navedenog svedoka, nakon čega su preduzete mere radi zaštite lika svedoka;

- da je podnosilac ustavne žalbe obavio razgovor sa braniocem postavljenim po službenoj dužnosti, nakon čega je sud doneo rešenje da se pristupi izvođenju istražne radnje - ispitivanja svedoka Z. Đ;

- da je potom podnosilac ustavne žalbe tražio izuzeće predsednika veća i zamenika javnog tužioca, navodeći da smatra da je predsednik veća pristrasan, jer dozvoljava da u sprovođenju istražne radnje učestvuje branilac po službenoj dužnosti koji nije upoznat sa sadržinom predmeta, koji zahtevi su odbačeni;

- da se pre započinjanja ispitivanja svedoka podnosilac ustavne žalbe obratio veću navodeći da "nije bilo vremena da od advokata Z. T. preuzme spise kako bi mogao da se njima služi i postavlja pitanja", te da pod takvim uslovima ne želi da prisustvuje sprovođenju istražne radnje;

- da je podnosilac ustavne žalbe, na sopstveni zahtev, izveden iz sudnice pre započinjanja istražne radnje, nakon čega je obavljeno ispitivanje svedoka Z. Đ, na čiji iskaz branilac po službenoj dužnosti nije imao primedbi.

U dokaznom postupku na glavnom pretresu Viši sud u Beogradu je: ispitao pet svedoka; po dozvoli vanpretresnog veća istog suda pročitao iskaze tri svedoka - oštećenih i još dva svedoka sa ranije održanih ročišta za glavni pretres; na saglasan predlog stranaka umesto neposrednog i ponovnog saslušanja pročitao iskaze deset svedoka saslušanih u istražnom postupku; pročitao iskaze još 11 svedoka u smislu člana 337. stav 1. tačka 1) Zakonika o krivičnom postupku (o razlozima zbog kojih je odlučeno da se i bez saglasnosti odbrane pročitaju iskazi ranije ispitanih svedoka, Viši sud se detaljno izjasnio u osporenoj prvostepenoj presudi, str. 74. do 77.). Takođe, Viši sud u Beogradu je pročitao i veći broj pisanih dokaza, te izvršio uvid u spise predmeta Okružnog suda u Beogradu K. 640/96.

Nakon održanog glavnog i javnog pretresa, te sprovedenog dokaznog postupka, podnosilac ustavne žalbe je osporenom presudom Višeg suda u Beogradu K. 601/10 od 3. juna 2010. godine oglašen krivim za izvršeno krivično delo ubistvo iz člana 47. stav 2. tačka 6) Krivičnog zakona Republike Srbije u podstrekavanju, u vezi sa članom 23. Krivičnog zakona Savezne Republike Jugoslavije i osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina, u koju kaznu mu je uračunato vreme provedeno u pritvoru od 23. marta 2006. godine do 25. maja 2006. godine.

Podnosilac ustavne žalbe je oglašen krivim zato što je sa umišljajem podstrekao osuđene B. M. i M. P. na lišenje života više lica, tako što ih je najpre nagovorio, a potom sa njima postigao dogovor da liše života sada pokojnog G. M. i lice sa nadimkom D, a da će im on za uzvrat isplatiti nagradu od 50.000 nemačkih maraka, te da je osuđenima radi izvršenja ovog krivičnog dela dao vozilo marke "Simka" italijanskih registarskih oznaka i dva automatska vatrena oružja, i to dva heklera, nakon čega su B.M. i M.P. po navedenom dogovoru izvršili krivično delo ubistvo u saizvršilaštvu.

Protiv prvostepene presude je podnosilac ustavne žalbe izjavio žalbu lično i preko branilaca Z. T. i V. L., koje su odbijene kao neosnovane oporenim presudom Apelacionog suda u Beogradu Kž1. 6133/10 od 18. februara 2011. godine.

4. Odredbama Ustava, na čiju povredu se poziva podnosilac u ustavnoj žalbi, utvrđeno je: da svako ima pravo da nezavisan, nepristrasan i zakonom već ustanovljen sud, pravično i u razumnom roku, javno raspravi i odluči o njegovim pravima i obavezama, osnovanosti sumnje koja je bila razlog za pokretanje postupka, kao i o optužbama protiv njega (član 32. stav 1.); da svako ko je okrivljen za krivično delo ima pravo na odbranu i pravo da uzme branioca po svom izboru, da s njim nesmetano opšti i da dobije primereno vreme i odgovarajuće uslove za pripremu odbrane i da svako kome se sudi za krivično delo ima pravo da sam ili preko branioca iznosi dokaze u svoju korist, ispituje svedoke optužbe i da zahteva da se, pod istim uslovima kao svedoci optužbe i u

njegovom prisustvu, ispituju i svedoci odbrane (član 33. st. 2. i 5.); da svako ima pravo na žalbu ili drugo pravno sredstvo protiv odluke kojom se odlučuje o njegovom pravu, obavezi ili na zakonu zasnovanom interesu (član 36. stav 2.).

Odredbama Zakonika o krivičnom postupku ("Službeni list SRJ", br. 70/01 i 68/02 i "Službeni glasnik RS", br. 58/04, 85/05, 115/05, 46/06, 49/07, 122/08, 20/09, 72/09 i 76/10) (u daljem tekstu: ZKP), koji je važio u vreme donošenja osporenih presuda, bilo je propisano: da okrivljeni može imati branioca u toku celog krivičnog postupka (član 68. stav 1.); da jedan okrivljeni može imati istovremeno u postupku najviše pet branilaca, a smatra se da je odbrana obezbeđena kad u postupku učestvuje jedan od branilaca (član 69. stav 2.); da, pored ostalog, ako se postupak vodi zbog krivičnog dela za koje se može izreći kazna zatvora preko deset godina, okrivljeni mora imati branioca već prilikom prvog saslušanja i da, između ostalog, ako optuženi u slučaju obavezne odbrane ostane bez branioca u toku postupka, a sam ne uzme drugog branioca, predsednik suda pred kojim se vodi postupak postaviće branioca po službenoj dužnosti (član 71. st. 1. i 4.); da je branilac ovlašćen da u korist okrivljenog preuzima sve radnje koje može preduzeti okrivljeni i da prava i dužnosti braniocu prestaju kad mu okrivljeni opozove punomoćje, odnosno kad bude razrešen (član 76. st. 1. i 2.).

Krivičnim zakonom Republike Srbije ("Službeni glasnik SRS", br. 26/77, 28/77, 43/77, 20/79, 24/84, 39/86, 51/87, 6/89, 42/89 i 21/90 i "Službeni glasnik RS", br. 16/90, 26/91, 75/91, 9/92, 49/92, 51/92, 23/93, 67/93, 47/94, 17/95, 44/98, 10/02, 11/02, 80/02, 39/03 i 67/03) bilo je propisano: da će se zatvorom od najmanje dvanaest godina ili zatvorom od četrdeset godina, kazniti ko sa umišljajem liši života više lica a ne radi se o ubistvu na mah ili ubistvu deteta pri porođaju (ubistvo - član 47. stav 2. tačka 6)).

Krivičnim zakonom Savezne Republike Jugoslavije ("Službeni list SFRJ", br. 44/76, 36/77, 34/84, 37/84, 74/87, 57/89, 3/90, 38/90, 45/90 i 54/90, "Službeni list SRJ", br. 35/92, 16/93, 31/93, 37/93, 24/94 i 61/01) bilo je propisano da ko drugog sa umišljajem podstrekne da učini krivično delo kazniće se kao da ga je sam učinio (član 23. stav 1.).

Evropskoj konvenciji o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima ("Službeni list SRJ - Međunarodni ugovori", broj 10/01), koja je u odnosu na Saveznu Republiku Jugoslaviju (Srbiju i Crnu Goru) stupila na snagu 29. decembra 2002. godine, pristupila je, pored ostalih država, i Kraljevina Holandija.

Odredbom člana 14. stav 1. Evropske konvencije o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima propisano je da zahtevi za pravnu pomoć treba da sadrže sledeće podatke: naziv organa od koga potiče zahtev (a)); predmet i osnov zahteva (b)); ako je moguće, identitet i državljanstvo datog lica (c)); ime i adresu primaoca ako je potrebno (d)).

Dodatnom protokolu uz Evropsku konvenciju o pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima ("Službeni list SRJ - Međunarodni ugovori", broj 10/01), koji je u odnosu na Saveznu Republiku Jugoslaviju (Srbiju i Crnu Goru) stupio na snagu

21. septembra 2003. godine, pristupila je, pored ostalih država, i Kraljevina Holandija.

Drugom dodatnom protokolu uz Evropsku konvenciju o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima ("Službeni list SCG - Međunarodni ugovori", broj 2/06), koji je u odnosu na Republiku Srbiju stupio na snagu 1. avgusta 2007. godine, Kraljevina Holandija nije pristupila.

Saglasno odredbi člana 30. stav 1. Drugog dodatnog protokola uz Evropsku konvenciju o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima, država potpisnica ne mora da ratifikuje, prihvati ili odobri ovaj protokol ukoliko je prethodno ili istovremeno ratifikovala, prihvatila ili odobrila Konvenciju.

Odredbama člana 9. Drugog dodatnog protokola uz Evropsku konvenciju o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima, koje regulišu saslušanje putem video konferencije, propisano je, pored ostalog: da ukoliko neko lice sa teritorije jedne strane ugovornice treba da svedoči ili veštači pod sudskim organima druge strane ugovornice, a lično prisustvo tog lica radi saslušanja ili veštačenja na teritoriji druge strane nije poželjno ili moguće, druga strana ugovornica može zatražiti saslušanje putem video konferencije pod uslovima navedenim u st. 2. do 7. (stav 1.); da će zamoljena strana odobriti saslušanje putem video konferencije pod uslovom da to nije u suprotnosti sa osnovnim principima njenog zakonodavstva, i pod uslovom da raspolaže tehničkim sredstvima za takvu vrstu saslušanja, a ukoliko zamoljena strana ne raspolaže potrebnim tehničkim sredstvima, zemlja molilja joj na osnovu međusobnog dogovora može staviti ta sredstva na raspolaganje (stav 2.); da se u zahtevu za saslušanje putem video konferencije navodi, pored informacija iz člana 14. Konvencije, i razlog zbog čega nije poželjno ili moguće lično pojavljivanje lica radi svedočenja ili veštačenja, kao i nazivi sudskih organa i lica koja prisustvuju saslušanju (stav 3.); da će sudski organi zamoljene strane uputiti sudski poziv dotičnom licu u skladu sa svojim zakonodavstvom (stav 4.); da će se pri saslušanju putem video konferencije primenjivati sledeća pravila - a) sudski organi zemlje molilje prisustvovali saslušanju, po potrebi uz asistenciju tumača, i biće odgovorni za utvrđivanje identiteta lica koje se saslušava, kao i za poštovanje osnovnih principa svog zakonodavstva, da ukoliko sudski organi zemlje molilje smatraju da je u toku saslušanja došlo do kršenja osnovnih principa njenog zakonodavstva, odmah će se preduzeti potrebne mere u cilju nastavljanja saslušanja u skladu sa navedenim principima, b) nadležni organi zemlje molilje i zamoljene strane ugovoriće, po potrebi, mere zaštite saslušanih lica, c) saslušanje neposredno vodi sudski organ zemlje molilje u skladu sa njenim zakonodavstvom ili se ono vodi po uputstvima tog organa, d) na zahtev zemlje molilje ili lica koje se saslušava, zamoljena strana će, ukoliko je potrebno obezbediti tumača licu koje se saslušava, e) lice koje se saslušava se može pozvati na svoje pravo da ne svedoči, i to na osnovu zakonodavstva zemlje molilje ili zamoljene zemlje (stav 5.); da će, ne dirajući u dogovorene mere za zaštitu lica, sudski organ zemlje molilje u zaključku sa saslušanja sačiniti službenu belešku, u kojoj će navesti datum i mesto saslušanja, identitet saslušanog lica, identitet i funkciju svih drugih prisutnih lica na saslušanju, sve

date zakletve i podatke o tehničkim uslovima, pod kojima se pristupilo saslušanju i da će nadležni organ zamoljene strane navedeni dokument dostaviti nadležnim organima strane molilje (stav. 6.).

5. Ustavni sud konstatuje da se suština navoda podnosioca ustavne žalbe o povredi prava na pravično suđenje i posebnih prava okrivljenog, iz člana 32. stav 1. i člana 33. st. 2. i 5. Ustava, temelji na sledećim tvrdnjama: da su osporene presude Višeg i Apelacionog suda u Beogradu zasnovane na iskazu svedoka Z. Đ, čijem ispitivanju nije bio prisutan ni podnosilac, niti njegovi izabrani branioci, već advokat koji mu je protivno njegovoj volji postavljen po službenoj dužnosti, kao i da je ovaj dokaz pribavljen protivno važećim zakonima i konvencijama; da je nadležan sud u nastavku postupka odbio da ponovo ispita svedoka Z. Đ, kao i da sud nije obrazložio zašto nije prihvaćen predlog odbrane da se ispita svedok D.K, te da su iskazi pojedinih ranije ispitanih svedoka pročitani bez saglasnosti stranaka.

Takođe, Ustavni sud konstatuje da podnosilac ustavne žalbe ističe i povredu "prava na jednaku zaštitu prava i na pravno sredstvo iz člana 36. st. 1. i 2. Ustava", navodeći, pored ostalog, da je "Apelacioni sud u Beogradu izbegao da se u suštinskom smislu bavi argumentima koji su navedeni u žalbi branilaca", odnosno da za veliki broj žalbenih navoda "nije uopšte dao nikakve razloge i u potpunosti ih je ignorisao". S obzirom na to da iz samog osporenog akta, presude Apelacionog suda u Beogradu, proizlazi da je podnosilac ustavne žalbe imao i iskoristio pravo da protiv osporene prvostepene presude izjavi žalbu, te da je o izjavljenoj žalbi odlučivano, a da je pravo na obrazloženu sudsku odluku sastavni deo prava na pravično suđenje, Ustavni sud je ocenu osnovanosti iznetih tvrdnji podnosioca cenio u okviru prava iz člana 32. stav 1. Ustava.

Razmatrajući navode podnosioca ustavne žalbe u odnosu na istaknute povrede prava na pravično suđenje i posebnih prava okrivljenog, Ustavni sud prethodno konstatuje da Ustav u članu 32. stav 1. svakom licu protiv koga se vodi krivični postupak, pored ostalog, garantuje da će se o optužbama protiv njega pravično raspraviti i odlučiti, što, pored ostalog, podrazumeva da će se rasprava voditi i da će se o optužbama odlučiti u prisustvu okrivljenog lica. U članu 33. Ustava utvrđuju se posebna jemstva okrivljenom u krivičnom postupku, među kojima su pravo na branioca, pravo na pripremu odbrane i pravo na iznošenje dokaza u svoju korist i na ispitivanje svedoka optužbe u njegovom prisustvu. Dakle, ključno načelo koje je merodavno za garancije date u članu 32. stav 1. Ustava jeste pravičnost, dok su su odredbama člana 33. Ustava utvrđeni posebni aspekti pravičnog suđenja u krivičnim stvarima.

S tim u vezi, Sud podseća da se aspekti opšteg načela pravičnosti, kao i navedenih posebnih prava okrivljenog iz člana 32. stav 1. i člana 33. st. 2. i 5. Ustava moraju proceniti u okviru postupka kao celine, a ne na osnovu pojedinačnog slučaja. Takođe, Ustavni sud ukazuje na svoj stav da nije nadležan da preispituje način na koji su redovni sudovi cenili dokaze i utvrđivali činjenično stanje, niti da kao instancioni sud ocenjuje zakonitost osporene presude.

Međutim, Sud jeste nadležan da ispituje da li su poštovani zahtevi člana 32. stav 1. Ustava po pitanju pravičnosti, uključujući i način na koji se izvode dokazi, odnosno da li je podnosilac ustavne žalbe bio lišen mogućnosti da delotvorno učestvuje u postupku i da li je položaj odbrane bio značajno oštećen.

6. Polazeći od navedenih opštih principa i navoda ustavne žalbe, Ustavni sud, pre svega ukazuje da je u sprovedenom postupku utvrdio da se osporene presude zasnivaju na iskazu svedoka Z. Đ, koji je na direktan i na nesumnjiv način ukazao da je okrivljeni, ovde podnosilac ustavne žalbe, podstrekao osuđene B. M. i M. P na ubistvo više lica, odnosno da je bio "naručilac" ubistava. Navedeno proizlazi i iz obrazloženja osporene drugostepene presude u kojoj Apelacioni sud ističe da se na iskazu svedoka Z. Đ. "bazira prvostepena presuda". Istovremeno, Ustavni sud konstatuje i da je nadležni prvostepeni sud u sprovedenom dokaznom postupku izveo veći broj drugih dokaza koje je potom, ceneći ih kako svaki pojedinačno, tako i u međusobnoj vezi, utvrdio da je podnosilac ustavne žalbe kriv za krivično delo koje je bilo predmet optužbe, a da je odbio pojedine predloge odbrane.

Ustavni sud dalje ukazuje da je utvrdio da je ispitivanje svedoka Z. Đ. obavljeno tako što je lik svedoka bio prikriiven, pod uslovima koje je postavila Kraljevina Holandija, pri čemu ispitivanju nisu prisustvovali podnosilac ustavne žalbe i njegovi izabrani branioci, a ispitivanju je prisustvovao branilac koji je dan pre obavljenog ispitivanja svedoka postavljen po službenoj dužnosti. Takođe, Ustavni sud je utvrdio da je odbijen predlog odbrane podnosioca ustavne žalbe da se svedok Z. Đ. ponovo ispita, kao i da su odbijeni predlozi za ponovno ispitivanje drugih svedoka i svedoka D. K.

Po oceni Ustavnog suda, u ovom ustavnosudskom predmetu su se kao sporna postavila sledeća pitanja:

1) da li je iskaz svedoka Z. Đ, kao dokaz na kome se pretežno zasnivaju osporene presude, izveden na način koji bi poštovao princip pravičnosti, odnosno da li je podnosiocu ustavne žalbe uskraćeno pravo na raspravu u njegovom prisustvu usled činjenice da nije prisustvovao ispitivanju navedenog svedoka, te da li je tokom krivičnog postupka podnosiocu onemogućeno da iznosi dokaze u svoju korist i ispituje svedoke optužbe i da se pod istim uslovima ispituju i svedoci odbrane, a u smislu garancija iz člana 32. stav 1. i člana 33. stav 5. Ustava;

2) da li je usled činjenice da podnosilac ustavne žalbe i njegovi izabrani branioci nisu prisustvovali saslušanju svedoka Z. Đ, već je isto obavljeno u prisustvu advokata postavljenog po službenoj dužnosti, podnosiocu povređeno pravo na odbranu, odnosno pravo da uzme branioca po svom izboru, te da li je postavljenje branioca po službenoj dužnosti dovelo do povrede prava podnosioca da dobije primereno vreme i odgovarajuće uslove za pripremu odbrane, u smislu člana 33. stav 2. Ustava;

3) da li je podnosiocu ustavne žalbe povređeno pravo na obrazloženu sudsku odluku, kao element prava na pravično suđenje iz člana 32. stav 1. Ustava.

6.1. Razmatrajući prvo sporno ustavnopravno pitanje, Ustavni sud ponavlja da je pitanje prihvatljivosti i ocene dokaza u nadležnosti redovnih sudova. Zadatak Ustavnog suda je da utvrdi da li je postupak u celini, uključujući i način na koji su dokazi izvedeni, bili pravični (u smislu navedenog videti i presudu Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Doorson protiv Holandije, broj 20524/92 od 26. marta 1996. godine, stav 67.).

Podnosilac ustavne žalbe, pre svega, smatra da je iskaz svedoka Z. Đ, kao dokaz na kome se pretežno zasnivaju osporene presude, izveden na način koji nije poštovao princip pravičnosti. Naime, podnosilac ustavne žalbe ističe da Kraljevina Holandija nije potpisnica Drugog dodatnog protokola uz Evropsku konvenciju o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima, a da je ispitivanje svedoka obavljeno na osnovu člana 7. navedenog Protokola. Dalje ističe da je ispitivanje obavljeno uz mere zaštite lika svedoka, što je, po njegovom mišljenju "apsolutno neprihvatljivo sa stanovišta fer i pravičnog suđenja".

Ocenjujući prvi navod podnosioca, Ustavni sud je utvrdio da je Kraljevina Holandija pristupila Evropskoj konvenciji o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima i Dodatnom protokolu uz ovu konvenciju. Takođe, Ustavni sud je utvrdio da Kraljevina Holandija nije pristupila Drugom dodatnom protokolu uz Evropsku konvenciju o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima. Međutim, polazeći od odredbe člana 30. stav 1. Drugog dodatnog protokola uz Evropsku konvenciju o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima, kojom je, pored ostalog, propisano da država potpisnica ne mora da ratifikuje, prihvati ili odobri ovaj protokol ukoliko je prethodno ili istovremeno ratifikovala, prihvatila ili odobrila Konvenciju, Ustavni sud je ocenio da Kraljevina Holandija nije ni bila u obavezi da posebno pristupi Drugom dodatnom protokolu uz Konvenciju. Stoga je Sud navode podnosioca ustavne žalbe u ovom delu ocenio neosnovanim.

Razmatrajući drugi navod podnosioca, Ustavni sud konstatuje da je Okružni sud u Beogradu, na zajednički predlog optužbe i odbrane, odlučio da se u dokaznom postupku na glavnom pretresu, ispita svedok Z. Đ. Ustavni sud je utvrdio da je Okružni sud u Beogradu početkom 2009. godine došao do saznanja da se navedeni svedok nalazi u Kraljevini Holandiji i da je u programu zaštite svedoka te države u krivičnom postupku koji se vodi pred holandskim sudom. Iz navedenog razloga, svedok Z. Đ. nije mogao da lično pristupi na glavni pretres pred Okružnim sudom u Beogradu, te je prvostepeni sud odlučio da se ispitivanje ovog svedoka obavi putem video linka na ročištu za glavni pretres zakazanom za 26. i 27. oktobar 2009. godine i uputio je zamolnicu nadležnim organima Kraljevine Holandije. Istražni sudija suda u Harlemu, Kraljevina Holandija, je dopisom od 19. oktobra 2009. godine obavestio Okružni sud u Beogradu o uslovima pod kojima svedok Z. Đ. može biti saslušan, među kojima je i da će lik svedoka biti zaštićen, odnosno da neće biti vidljiv, kao i da svedok može biti ispitivan samo jedanput. Takođe, utvrđeno je: da je istražna radnja - ispitivanje svedoka Z. Đ. obavljena putem video linka 27. oktobra 2009. godine; da su radnji ispitivanja putem video konferencije u Kraljevini Holandiji pored svedoka, bili prisutni i sudija Kraljevine Holandije i sudija Okružnog suda u Beogradu kao

predstavnik sudskog organa države molilje, prevodilac za holandski jezik, zapisničar i lice iz tehničke službe; da je identitet svedoka Z. Đ. utvrdila i potvrdila kako sudija Kraljevine Holandije, tako i sudija Okružnog suda u Beogradu, nakon čega su preduzete mere zaštite lika navedenog svedoka; da je svedok Z. Đ. upozoren o svojim pravima i obavezama u postupku u skladu za odredbama Zakona o krivičnom postupku Kraljevine Holandije i Zakonika o krivičnom postupku Republike Srbije, nakon čega je na osnovu odredaba oba zakonika položio zakletvu i svedočio.

Polazeći od utvrđenih činjenica, Ustavni sud je ocenio da je istražna radnja - ispitivanje svedoka Z. Đ. obavljena na način koji u potpunosti poštuovao princip pravičnosti. Naime, svi uslovi koji su predviđeni, kako odredbama Zakonika o krivičnom postupku, tako i člana 9. Drugog dodatnog protokola uz Evropsku konvenciju o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima, su prilikom ispitivanja svedoka Z. Đ. ispunjeni. Ustavni sud je imao u vidu pozivanje podnosioca ustavne žalbe i na odredbe, pored ostalih, "Afričke povelje, Američke konvencije, Statuta o Ruandi", ali ih nije posebno cenio, jer ne predstavljaju pravno relevantne akte za odlučivanje o ustavnoj žalbi.

Kao jedino sporno, sa ustavnopravnog stanovišta, može se postaviti pitanje zaštite lika svedoka Z. Đ, odnosno nemogućnosti da se, kako podnosilac tvrdi, "nađe sa njim oči u oči". U tom smislu, Ustavni sud ukazuje da je odredbom člana 9. stav 5. tačka b) Drugog dodatnog protokola uz Evropsku konvenciju o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima predviđeno da će nadležni organi zemlje molilje i zamoljene strane ugovoriti, po potrebi, mere zaštite saslušanih lica. Imajući u vidu da je svedok Z. Đ. bio u programu zaštite svedoka u postupku koji se vodi pred nadležnim organima Kraljevine Holandije, Ustavni sud je ocenio da prikrivanje njegovog lika, pri činjenici da su i sudija Kraljevine Holandije i Republike Srbije na nesumnjiv način utvrdile njegov identitet, samo po sebi, ne upućuje da je podnosiocu ustavne žalbe povređeno pravo iz člana 32. stav 1. Ustava. Mera posebne zaštite se može sprovesti i prikrivanjem izgleda zaštićenog svedoka ili njegovim ispitivanjem iz posebne prostorije, uz izmenu glasa. U oba slučaja odbrana mora biti u prilici da posmatra reakcije zaštićenog svedoka na postavljena pitanja, kako bi mogla da kontroliše njegovu pouzdanost.

Podnosilac u ustavnoj žalbi takođe ističe da ispitivanje svedoka Z. Đ. obavljeno u njegovom odsustvu, te da je nadležni sud u daljem toku krivičnog postupka odbio da ponovo sasluša ovog svedoka, iz čega zaključuje da mu je povređeno pravo na raspravu u njegovom prisustvu, odnosno pravo da ispita svedoka.

Razmatrajući iznete navode podnosioca, Ustavni sud ukazuje da ustavne garancije utvrđene odredbama člana 32. stav 1. i člana 33. stav 5. Ustava, pored ostalog, podrazumevaju i da će se rasprava voditi i da će se o optužbama odlučiti u prisustvu okrivljenog lica, odnosno da dokazi moraju biti izvedeni u njegovom prisustvu na javnoj raspravi, u kontradiktornom postupku. Saglasno praksi Evropskog suda za ljudska prava (u daljem tekstu: ESLJP), izuzeci od navedenog pravila su mogući, ali samo pod uslovom da se ne krši pravo na

odbranu, koje, po pravilu, zahteva da se okrivljenom da odgovarajuća prilika da ospori i ispita svedoka protiv njega, bilo dok svedok daje izjavu ili u kasnijoj fazi postupka (videti presude ESLJP: Delta protiv Francuske, broj 11444/85 od 19. decembra 1990. godine, stav 36; Van Mechelen i drugi protiv Holandije, br. 21363/93, 21364/93, 21427/93 i 22056/93 od 23. aprila 1997. godine, stav 51.). Iz navedenog opšteg principa proizlazi: prvo, da mora postojati dobar razlog za nedolazak svedoka; i drugo, da kada se osuđujuća presuda zasniva isključivo ili u odlučujućoj meri na iskazu svedoka koga okrivljeni nije imao priliku da ispita (bilo tokom istrage ili na glavnom pretresu), u načelu se može govoriti o nesaglasnosti sa ustavnim garancijama iz člana 32. stav 1. i člana 33. stav 5. (u smislu navedenog, videti presudu ESLJP Al-Khawaja i Tahery protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 26766/05 i 22228/06 od 15. decembra 2011. godine, stav 119.). Međutim, "pravilo jednog ili odlučujućeg dokaza ne bi trebalo kruto primenjivati, već ga treba sagledati u svetlu postojanja odgovarajućih procesnih garancija kojima se obezbeđuje pravična ocena verodostojnosti tog dokaza (u smislu navedenog, videti prethodno citiranu presudu ESLJP, Al-Khawaja i Tahery protiv Ujedinjenog Kraljevstva, stav 147.)

Primenjujući navedeno na konkretan slučaj, Ustavni sud ponavlja da je u sprovedenom postupku utvrdio da se osporene presude zasnivaju na iskazu svedoka Z. Đ, koji je direktno ukazao na podnosioca ustavne žalbe kao "naručioca" ubistava, ali i da su u toku krivičnog postupka izvedeni i drugi dokazi koji su, cenjeni u sklopu sa iskazom svedoka Z. Đ. uverili Viši i Apelacioni sud u Beogradu da je podnosilac ustavne žalbe kriv za krivično delo koje je bilo predmet optužbe. Ustavni sud je dalje utvrdio da je podnosilac ustavne žalbe aktivno učestvovao u krivičnom postupku koji je protiv njega vođen, ali da nije prisustvovao ispitivanju navedenog ključnog svedoka 27. oktobra 2009. godine, te da je prvostepeni sud odbio da u nastavku postupka istog ponovo sasluša.

Ustavni sud konstatuje da je svedok Z. Đ. trebalo da bude ispitan u okviru dokaznog postupka na glavnom pretresu koji je predsednik postupajućeg veća Okružnog suda u Beogradu zakazao za 26. i 27. oktobar 2009. godine, o čemu su uredno i blagovremeno bili obavешteni i podnosilac ustavne žalbe i njegovi izabrani branioci. Međutim, neposredno nakon što je Okružni sud u Beogradu 26. oktobra 2009. godine doneo rešenje da se ročište za glavni pretres održi i dokazni postupak nastavi ispitivanjem svedoka Z. Đ, podnosilac ustavne žalbe je jedinom prisutnom izabranom braniocu, advokatu Z. T, otkazao punomoćje. Imajući u vidu da je u tom momentu podnosilac ustavne žalbe ostao bez branioca na glavnom pretresu (a odbrana je bila obavezna), da je ispitivanje navedenog svedoka bio zajednički predlog optužbe i odbrane, te da svedok nije mogao da pristupi u sud, niti se njegovo ispitivanje s obzirom na mere zaštite, moglo obaviti na drugi način osim putem video konferencije dana 26. i 27. oktobra 2009. godine, Okružni sud u Beogradu je odložio glavni pretres. Istovremeno, Okružni sud u Beogradu je odredio da će se van glavnog pretresa, u formi istražne radnje, 27. oktobra 2009. godine obaviti ispitivanje svedoka Z. Đ. Ustavni sud je dalje utvrdio da je podnosilac ustavne žalbe neposredno pre započinjanja istražne radnje - ispitivanja svedoka Z. Đ. odlučio da istoj ne prisustvuje, te da je

ista sprovedena u njegovom odsustvu, a da Okružni sud u Beogradu u nastavku postupka navedenog svedoka nije ponovo ispitivao.

Polazeći od svega napred navedenog, Ustavni sud je ocenio da je Viši, ranije Okružni sud u Beogradu, u okolnostima konkretnog slučaja, preduzeo sve neophodne mere kako bi se dokaz - ispitivanje svedoka Z. Đ, izveo na način koji poštuje princip pravičnosti, odnosno u prisustvu podnosioca ustavne žalbe na glavnom pretresu, u kontradiktornom postupku. Tačnije, Ustavni sud je stanovišta da je nadležni sud podnosiocu ustavne žalbe u potpunosti omogućio da na raspravi aktivno učestvuje. Činjenica da podnosilac ustavne žalbe nije bio prisutan prilikom ispitivanja svedoka Z. Đ, nije od značaja za drugačiju ocenu Ustavnog suda. U prilog tome, Ustavni sud ističe da odredba člana 32. stav 1. Ustava ne predstavlja smetnju optuženom da se svojom slobodnom voljom, izričito ili prećutno, odrekne jemstava pravičnog suđenja. Takva izjava treba da bude nedvosmislena i data uz minimalne garancije (videti presudu ESLJP Sejdović protiv Italije, broj 56581/00 od 1. marta 2006. godine, stav 86.).

Istovremeno, Ustavni sud je ocenio da je odbijanje nadležnog prvostepenog suda da ponovo ispita svedoka Z. Đ. bilo opravdano u okolnostima konkretnog slučaja. Naime, Ustavni sud je utvrdio da je svedok Z. Đ. bio u programu zaštite svedoka u postupku koji se vodio pred nadležnim organima Kraljevine Holandije, koja je kao zamoljena država postavila uslov da se ovaj svedok može ispitati samo jedanput, i to 26. i 27. oktobra 2009. godine. Iako je navedeni uslov bio poznat i podnosiocu ustavne žalbe i njegovim braniocima, podnosilac je na dan glavnog pretresa na kome je trebalo da bude saslušan ovaj svedok svom braniocu otkazao punomoćje, da bi sutradan, prilikom sprovođenja istražne radnje, i sam odbio da istoj prisustvuje. Stoga je Ustavni sud zaključio da podnosilac ustavne žalbe nije neopravdano ograničen u svom pravu da ispita svedoka čije je svedočenje odigralo odlučujuću ulogu u njegovoj osudi.

Konačno, ocenjujući da li je podnosiocu ustavne žalbe tokom krivičnog postupka onemogućeno da iznosi dokaze u svoju korist time što je sud odbio da ponovno ispita pojedine svedoke, kao i svedoka D. K, Ustavni sud i u ovom ustavnosudskom predmetu ukazuje da se garancijama iz člana 33. stav 5. Ustava ne daje okrivljenima neograničeno pravo da predlažu izvođenje dokaza pred sudom, niti im se garantuje pravo da svi predlozi odbrane budu prihvaćeni. Dakle, ustavna garancija da svako kome se sudi za krivično delo ima pravo da sam ili preko branioca iznosi dokaze u svoju korist, ni na koji način ne ograničava sud koji vodi postupak da ceni celishodnost izvođenja svakog predloženog dokaza, te da odluči koje će dokaze izvesti, a koje ne. S druge strane, zadatak je i obaveza sudova da obrazlože razloge zbog kojih su odlučili da ne izvode dokaze koje su optuženi u svojoj odbrani izričito zahtevali. Saglasno garancijama pravičnog suđenja, obaveza je suda da na odgovarajući način obrazloži kako je utvrdio pravno relevantne činjenice. Za ocenu da li su u tim slučajevima ispunjeni standardi prava na pravično suđenje neophodno je sagledati da li su redovni sudovi obrazložili svoje zaključke o odlučnim pitanjima.

Konkretno, Ustavni sud je utvrdio da su i prvostepeni i drugostepeni sud, na ustavnopravno prihvatljiv način, po slobodnom sudijskom uverenju, cenili i pojedinačno i u međusobnoj povezanosti sve izvedene dokaze koji su od značaja za donošenje sudske odluke, te su u obrazloženju osporenih presuda jasno izneli na osnovu kojih dokaza je utvrđeno da je podnosilac ustavne žalbe kriv za izvršenje krivičnog dela koje je bilo predmet optužbe u krivičnom postupku koji je prethodio podnošenju ustavne žalbe.

Ustavni sud je, uvidom u osporene presude, utvrdio da su nadležni sudovi za sve dokaze koje su prihvatili, kao i za one koje nisu, dali jasno i razumljivo obrazloženje. Kako su u konkretnom slučaju sudovi na osnovu sprovedenog celokupnog dokaznog postupka, ocenjujući svaki dokaz posebno i dovodeći ga u vezu sa ostalim dokazima, našli da je činjenično stanje potpuno i nesumnjivo utvrđeno, to po oceni Ustavnog suda, obrazloženo odbijanje predloga da se ne ispituju ponovo pojedini svedoci, uz jasno iznete razloge zbog kojih nije nužno, niti celishodno to činiti (pre svega, jer nisu imali neposredna saznanja o događaju koji je bio predmet postupka, odnosno jer nisu bili očevici istog, a o čemu se prvostepeni sud detaljno izjasnio u presudi), samo po sebi ne dovodi u sumnju poštovanje prava okrivljenog da iznosi dokaze u svoju korist i i ispituje svedoke optužbe pod istim uslovima i u njegovom prisustvu.

Ustavni sud je imao u vidu i navod podnosioca ustavne žalbe da je odbrana tražila ponovno ispitivanje i D. K, ali da u prvostepenoj presudi "nema ni reči o tome šta je sud odlučio povodom ovog dokaznog predloga odbrane, ni zašto nije usvojen predlog niti da li je i zašto odbijen", te da je ispitivanje ovog svedoka, po oceni podnosioca, bilo "izuzetno" važno. Ustavni sud je ovaj navod podnosioca ocenio neosnovanim, budući da iz obrazloženja prvostepene presude (strana 64.) proizlazi da Viši sud u Beogradu nije ispitao svedoka D. K, jer se nalazi u zatvoru u Australiji.

Imajući u vidu sve izneto, Ustavni sud je ocenio da podnosiocu ustavne žalbe nije povređeno pravo iz člana 33. stav 5. u vezi sa članom 32. stav 1. Ustava.

6.2. Razmatrajući drugo sporno ustavnopravno pitanje, Ustavni sud ponavlja da se odredbom člana 33. stav 2. Ustava svakome ko je okrivljen za krivično delo jemči pravo na odbranu i da uzme branioca po svom izboru, da s njim nesmetano opšti i da dobije primereno vreme i odgovarajuće uslove za pripremu odbrane. Navedeno Ustavom zagantovano pravo omogućava okrivljenom licu protiv koga se vodi krivični postupak da svoju odbranu organizuje na odgovarajući način i bez ograničenja, odnosno da sve svoje argumente odbrane za koje smatra da su relevantni, iznese pred sud i na taj način utiče na ishod krivičnog postupka (videti odluku ESLJP Luchaninova protiv Ukrajine, broj 16347/02 od 9. juna 2011. godine, stav 62.).

Radi ostvarivanja prava na odbranu, svakome ko je okrivljen za krivično delo mora biti omogućeno i da angažuje branioca po svom izboru. U tom smislu, jedna od osnovnih karakteristika pravičnog suđenja je upravo pravo svakoga ko je optužen za krivično delo da se efikasno brani preko branioca (videti Krombach

protiv Francuske, broj 29731/96 od 13. februara 2001. godine, stav 89.), odnosno da mu se omogući da svoju odbranu ostvaruje kroz pravnu pomoć po svom izboru (videti Campbell and Fell protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 7819/77 i 7878/77 od 28 juna 1984. godine, stav 99; Pakelli protiv Nemačke, broj 8398/78 od 25 aprila 1983. godine, stav 31; Whitfield i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 46387/99, 48906/99, 57410/00 i 57419/00 od 12. aprila 2005. godine, stav 48.).

Međutim, bez obzira na važnost odnosa poverenja između okrivljenog i njegovog izabranog branioca kao klijenta i advokata, ovo pravo nije apsolutno (videti Prehn protiv Nemačke, od 24. avgusta 2010. godine). Prema praksi Evropskog suda za ljudska prava, ovo pravo može biti zanemareno u slučajevima kada za to postoje relevantni i dovoljni razlozi koji ukazuju da je za to neophodno za ostvarivanje pravde (videti Croissant protiv Nemačke, broj 13611/88 od 25. septembra 1992, st. 29. i 30. i Pavlenko protiv Rusije, broj 42371/02 od 1. aprila 2010. godine, stav 98.). Takođe, Evropski sud za ljudska prava je u više svojih odluka zauzeo stav da "država ne može biti odgovorna za postupke ili odluke advokata okrivljenog" (videti presudu ESLJP Stanford protiv Ujedinjenog Kraljevstva, broj 16757/90 od 23. februara 1994. godine, stav 28.), jer je "vođenje odbrane u suštini stvar između okrivljenog i njegovog branioca, bez obzira da li je advokat postavljen po službenoj dužnosti ili je lično angažovan (videti presude ESLJP: Czekalla protiv Portugalije, broj 38830/97 od 10. oktobra 2002. godine, stav 60; Bogumil protiv Portugalije, broj 35228/03 od 7. oktobra 2008. godine, stav 46; Sejdović protiv Italije, broj 56581/00 od 1. marta 2006. godine, stav 95.). Ipak, u slučaju očiglednog propusta branioca po službenoj dužnosti, ili, pod određenim okolnostima i izabranog branioca, državni organi imaju obavezu da intervenišu u cilju "obezbeđivanja efektivne odbrane u smislu garancija iz člana 6. stav 3. tačka c) Konvencije" (videti presude ESLJP: Güveç protiv Turske, broj 70337/01 od 20. januara 2009. godine, st. 130. i 131; Sejdović protiv Italije, broj 56581/00 od 1. marta 2006. godine, stav 95.).

Primenjujući navedene principe na konkretan slučaj, Ustavni sud konstatuje da je podnosilac ustavne žalbe, kao okrivljeni u krivičnom postupku koji je okončan donošenjem osporenih presuda, odlučio da lično angažuje četiri branioca koji će mu, kao stručna lica, pomagati u pripremi i iznošenju odbrane, i to advokate Z. T, V. L. i I. D. (koji su iz iste advokatske kancelarije), kao i advokata V. P.

Ustavni sud dalje konstatuje da je podnosilac ustavne žalbe sve vreme trajanja krivičnog postupka imao izabrane branioca uz čiju stručnu pomoć je efektivno ostvarivao svoje pravo na odbranu, kao i da mu je omogućeno da nesmetano učestvuje u postupku i da, kako sam, tako i preko svojih izabranih branilaca, iznosi svoje argumente u vezi sa optužbama koje su mu stavljene na teret i svim relevantnim dokazima koji su izvođeni.

Kao sporno postavlja se pitanje da li je usled činjenice da izabrani branioci podnosioca nisu prisustvovali ispitivanju svedoka Z. Đ, već je isto obavljeno u prisustvu advokata postavljenog po službenoj dužnosti, podnosiocu povređeno pravo na odbranu, odnosno pravo da uzme branioca po svom izboru, te da li je

postavljen je branioca po službenoj dužnosti dovelo do povrede prava podnosioca da dobije primereno vreme i odgovarajuće uslove za pripremu odbrane.

Ocenjujući osnovanost navoda ustavne žalbe u ovom delu, Ustavni sud, pre svega, ukazuje da je ispitivanje svedoka Z. Đ. bio zajednički predlog optužbe i odbrane. Ustavni sud konstatuje da je u sprovedenom postupku utvrđeno da je Okružni sud u Beogradu ročište za glavni pretres na kome je trebalo da bude ispitivan svedok Z. Đ. blagovremeno zakazao za 26. i 27. oktobar 2009. godine, a što je bilo poznato i podnosiocu i njegovim izabranim braniocima, imajući u vidu da su advokati Z. T. i V. P. poziv blagovremeno i uredno primili, a da su advokati V. L. i I. D. iz iste advokatske kancelarije kao i advokat Z. T. Utvrđeno je i da je na ročište za glavni pretres 26. oktobra 2009. godine u sud pristupio samo advokat Z. T, kome je, nakon što je Okružni sud u Beogradu odbio njegov predlog da se ročište odloži i doneo rešenje da se glavni pretres održi, te da se dokazni postupak nastavi ispitivanjem svedoka Z. Đ, podnosilac ustavne žalbe otkazao punomoćje.

Ustavni sud dalje konstatuje da je Okružni sud u Beogradu (imajući u vidu da je sam podnosilac ustavne žalbe izjavio da ga i dalje zastupa advokat V. P.) nakon bezuspešne dostave poziva preko kurira i putem telegrama, telefonskim putem obavestio branioca V. P. da je ročište za glavni pretres zakazano za 27. oktobar 2009. godine u 10,00 časova. Istovremeno, Okružni sud u Beogradu je podnosiocu ustavne žalbe postavio branioca po službenoj dužnosti. Branilac V. P. je 27. oktobra 2009. godine, u jutarnjim časovima, obavestio sud da nije u mogućnosti da se pozivu odazove, te je istražna radnja, saslušanje svedoka Z. Đ. obavljena u prisustvu advokata po službenoj dužnosti, kome je prethodno uručena optužnica i koji je izvršio uvid u spise predmeta. Iz samih navoda ustavne žalbe nesumnjivo proizlazi da se podnosilac zajedno sa advokatom Z. T. pripremio za ispitivanje svedoka Z. Đ. ("230 strana za predočavanje materijala iz spisa"), s tim što navedeni materijal branilac nije ostavio podnosiocu prilikom otkazivanja punomoćja, kao i da je, u znak protesta što mu je postavljen branilac po službenoj dužnosti, podnosilac napustio istražnu radnju.

U konkretnom slučaju, Ustavni sud nalazi da podnosiocu ustavne žalbe nije povređeno pravo na odbranu i da uzme branioca po svom izboru, kao ni pravo da dobije primereno vreme i odgovarajuće uslove za pripremu odbrane.

Naime, Ustavni sud ukazuje da je odredbom člana 69. stav 2. ZKP propisano da jedan okrivljeni može imati istovremeno u postupku najviše pet branilaca, a da se smatra se da je odbrana obezbeđena kad u postupku učestvuje jedan od branilaca. Imajući u vidu da je podnosilac ustavne žalbe na ročište za glavni pretres koje je bilo zakazano za 26. oktobar 2009. godine pristupio sa braniocem, advokatom Z. T, saglasno navedenoj odredbi Zakonika, odbrana je, po oceni Ustavnog suda, bila obezbeđena. Činjenica da Okružni sud u Beogradu nije na glavni pretres posebno pozvao i advokate V. L. i I. D, te da je odbio predlog advokata Z. T. da se ročište za glavni pretres odloži iako je advokat bio prehladen, ne ukazuju da je podnosiocu ustavne žalbe povređeno pravo na odbranu. Ovo iz razloga što je Ustavni sud utvrdio da su sva tri navedena

branioca iz iste advokatske kancelarije, a da četvrti branilac, advokat V. P, iako uredno pozvan nije pristupio u sud. Imajući u vidu da je način na koji se vodi odbrana u načelu stvar između okrivljenog i njegovog branioca, Ustavni sud je ocenio da Okružni sud u Beogradu svojim postupanjem ni na koji način nije povredio Ustavom zajemčeno pravo podnosioca na odbranu i pravo da uzme branioca po svom izboru.

Takođe, Ustavni sud konstatuje da je podnosilac ustavne žalbe, odmah nakon što je Okružni sud u Beogradu doneo rešenje da se glavni pretres održi (26. oktobra 2009. godine) i da se u dokaznom postupku ispita svedok Z. Đ, otkazao punomoćje izabranom braniocu, advokatu Z. T. Budući da u tom trenutku ni jedan od preostalih izabranih branilaca nije bio prisutan na ročištu, a da je s obzirom na visinu zaprećene kazne za krivično delo koje je bilo predmet optužbe (najmanje 12 godina) odbrana bila obavezna saglasno odredbi člana 71. stav 1. ZKP, Okružni sud u Beogradu je odložio glavni pretres i odredio da će se ispitivanje svedoka Z. Đ. obaviti sutradan, 27. oktobra 2009. godine, van glavnog pretresa, u formi istražne radnje. Okružni sud u Beogradu je potom telefonskim putem obavestio advokata V. P. o zakazanoj istražnoj radnji (jer prethodno nije upeo da mu uruči poziv ni preko sudskog kurira, niti putem telegrama). Istovremeno, Okružni sud u Beogradu je podnosiocu ustavne žalbe postavio i branioca po službenoj dužnosti, imajući u vidu da ispitivanje svedoka Z. Đ. nije trpelo odlaganje. Na sprovođenje istražne radnje 27. oktobra 2009. godine nije pristupio advokat V. P, te je ista obavljena u prisustvu branioca postavljenog po službenoj dužnosti.

Ustavni sud je utvrdio da je Okružni sud u Beogradu, u konkretnom slučaju, preduzeo sve neophodne mere kako bi odbrana okrivljenog u potpunosti bila ostvarena. Imajući u vidu činjenicu da je saslušanje svedoka Z. Đ. bilo jedino moguće sprovesti 26. i 27. oktobra 2009. godine, što je kako podnosiocu, tako i njegovim izabranim braniocima bilo poznato, Ustavni sud je ocenio da je Okružni sud u Beogradu, upravo težeći pravdi i u najboljem interesu samog podnosioca, postavio branioca po službenoj dužnosti, jer je odbrana bila obavezna. Branilac po službenoj dužnosti se pre sprovođenja istražne radnje upoznao sa optužnicom, dokazima iz spisa predmeta i postavio je pitanje svedoku. Ustavni sud smatra da je podnosiocu ustavne žalbe bilo omogućeno da dobije primereno vreme i adekvatne uslove za pripremu odbrane i da Okružni sud u Beogradu ne može biti odgovoran što spremljeni materijal za ispitivanje svedoka izabrani branilac advokat Z. T. nije nakon otkaza punomoćja ostavio podnosiocu, niti je obezbedio sebi adekvatnu zamenu za izvođenje dokaza koji je nesumnjivo imao ključnu ulogu u postupku koji se protiv podnosioca vodio. U smislu navedenog, iako je redovan sud odgovoran da se postavljenjem branioca po službenoj dužnosti okrivljenom omogući efikasna odbrana (videti presudu ESLJP Mills protiv Ujedinjenog Kraljevstva, od 5. decembra 2000. godine), Ustavni sud je ocenio da je, u okolnostima konkretnog slučaja, Okružni sud u Beogradu uspostavio pravičnu ravnotežu između prava okrivljenog da dobije primereno vreme i odgovarajuće uslove za pripremu odbrane i potrebe da se krivični postupak nesmetano vodi radi ostvarivanja pravde.

Polazeći od svega napred navedenog, Ustavni sud je ocenio da podnosiocu ustavne žalbe nije povređeno pravo iz člana 33. stav 2. u vezi sa članom 32. stav 1. Ustava.

6.3. Ocenjujući da li je podnosiocu ustavne žalbe osporenom presudom Apelacionog suda u Beogradu povređeno pravo na obrazloženu sudsku odluku, Ustavni sud konstatuje da, iako nije izričito garantovano članom 32. stav 1. Ustava, ovo pravo predstavlja sastavni deo prava na pravično suđenje i ukazuje na svoj stav da je prilikom davanja odgovora da li obrazloženje sudske odluke zadovoljava standarde prava na pravično suđenje, potrebno voditi računa o prirodi i okolnostima konkretnog slučaja (videti presudu ESLJP u predmetu Garcia Ruiz protiv Španije, broj 30544/96 od 21. januara 1999. godine, stav 26.), pri čemu sudska odluka ne može biti bez ikakvog obrazloženja, niti ono sme da bude lapidarnog karaktera (videti presudu ESLJP u predmetu Georgiadis protiv Grčke, broj 21522/93 od 29. maja 1997. godine, stav 43.).

Takođe, Ustavni sud podseća da obaveza suda da obrazloži sudsku odluku ne znači da se u odluci moraju dati detaljni odgovori na sve iznete argumente (videti presudu ESLJP u predmetu Van der Hurk protiv Holandije, broj 16034/90 od 19. aprila 1994. godine, stav 61.), a što se posebno odnosi na obrazloženja sudova pravnog leka u kojima su prihvaćeni argumenti izneti u odlukama nižih sudova. Međutim, Ustavni sud ukazuje na svoj stav da je za ocenu da li su u tim slučajevima ispunjeni standardi prava na pravično suđenje iz člana 32. stav 1. Ustava, neophodno sagledati da li je sud pravnog leka ispitao odlučna pitanja koja su pred njega izneta ili se zadovoljio pukim potvrđivanjem odluka nižeg suda (videti, pored ostalih, presudu ESLJP u predmetu Helle protiv Finske, broj 20772/92 od 19. decembra 1997. godine, stav 60.).

Polazeći od navedenog, a imajući u vidu da podnosilac smatra da mu je povređeno pravo na obrazloženu sudsku odluku time što Apelacioni sud u Beogradu nije razmotrio sve njegove žalbene navode, Ustavni sud ponavlja da obaveza sudova da obrazlože svoje presude ne znači da su sudovi dužni da u presudi daju odgovore na sva postavljena pitanja i iznete argumente, već samo na one koje ocene relevantnim (videti delimičnu odluku o prihvatljivosti ESLJP Harutyunyan protiv Jermenije, broj 36549/03 od 5. jula 2005. godine). Sudovi imaju određenu diskrecionu ocenu u vezi sa tim koje će navode i dokaze prihvatiti, s tim što imaju obavezu da svoju odluku obrazlože na način da navedu jasne i razumljive razloge na kojima su tu odluku zasnovali (videti presudu ESLJP Suominen protiv Finske, broj 37801/97 od 1. jula 2003. godine, stav 36.). Naime, konačne odluke žalbenih sudova ne moraju imati iscrpna obrazloženja, već obrazloženja koja se tiču relevantnih žalbenih navoda. S tim u vezi Ustavni sud primećuje da je Apelacioni sud u Beogradu, nakon što je istakao da u svemu prihvata razloge i pravne stavove prvostepenog suda, ispitivao osnovanost žalbenih navoda podnosioca koji su se odnosili na odlučna pitanja koja su pred njega izneta. Stoga, Ustavni sud ne može zaključiti da je detaljno i iscrpno obrazloženom odlukom drugostepenog suda podnosiocu ustavne žalbe povređeno pravo na obrazloženu sudsku odluku, odnosno da je Apelacioni sud u Beogradu, kako podnosilac tvrdi, "izbegao da ce u suštinskom smislu bavi

argumentima koji su navedeni u žalbi branilaca". Upravo suprotno, Ustavni sud je iz osporene drugostepene presude utvrdio da ona sadrži suštinske razloge zbog kojih je prvostepena presuda potvrđena, odnosno zbog čega su u potpunosti prihvaćeni razlozi i pravni stavovi koje je prvostepeni sud dao za svoju odluku. Izostanak ocene svih žalbenih navoda, po nalaženju Ustavnog suda, nije takvog karaktera da dovodi u pitanje pravičnost postupka kao celine, imajući u vidu da je, kako je to napred rečeno, Apelacioni sud u Beogradu u obrazloženju osporene presude izneo ključne argumente za svoj zaključak o tome da podnosiocu žalbeni navodi ne mogu dovesti do drugačije odluke.

Ustavni sud je stoga ocenio da su neosnovani navodi podnosioca ustavne žalbe o povredi prava na obrazloženu sudsku odluku iz člana 32. stav 1. Ustava.

7. Sledom svega napred iznetog, Ustavni sud je ocenio da su, u odnosu na osporene presude Višeg suda u Beogradu K. 601/10 od 3. juna 2010. godine i Apelacionog suda u Beogradu Kž1. 6133/10 od 18. februara 2011. godine, neosnovani navodi podnosioca ustavne žalbe o povredi prava na pravično suđenje iz člana 32. stav 1. Ustava i posebnih prava okrivljenog iz člana 33. st. 2. i 5. Ustava, pa je, saglasno odredbi člana 89. stav 1. Zakona o Ustavnom sudu ("Službeni glasnik RS", br. 109/07, 99/11 i 18/13 - Odluka US), odbio ustavnu žalbu kao neosnovanu.

Kako se presude Višeg i Apelacionog suda u Beogradu osporavaju kao posledica preduzetih osporenih radnji "predsednika veća - sudije i sudske uprave - predsednika suda u prvostepenom postupku K. 601/10", to se izneta ocena Ustavnog suda odnosi i na osporene radnje.

Ustavni sud je imao u vidu i navode podnosioca da mu je u izrečenu kaznu zatvora pogrešno uračunato vreme koje je proveo u ekstradicionom pritvoru, ali ih nije ocenjivao, budući da iste podnosilac nije doveo u vezu ni sa jednim Ustavom zajemčenim pravom, niti je Sudu dostavio dokaze koji bi ove tvrdnje potkrepili.

Saglasno odredbi člana 49. stav 2. Zakona o Ustavnom sudu, Ustavni sud je odlučio da ovu odluku objavi u "Službenom glasniku Republike Srbije", zbog šireg značaja za zaštitu Ustavom garantovanih ljudskih prava i građanskih sloboda.

8. S obzirom na izloženo, Ustavni sud je, na osnovu odredaba člana 42b stav 1. tačka 1) i člana 45. tačka 9) Zakona o Ustavnom sudu, doneo Odluku kao u izreci.

Ustavni sud, na osnovu člana 167. stav 4, a u vezi sa članom 170. Ustava Republike Srbije, na sednici Veća održanoj 5. juna 2014. godine, doneo je

ODLUKU

Odbija se kao neosnovana ustavna žalba S. J. izjavljena protiv presude Višeg suda u Beogradu K. 601/10 od 3. juna 2010. godine i presude Apelacionog suda u Beogradu Kž1. 6133/10 od 18. februara 2011. godine, kao i protiv "radnji

predsednika veća - sudije i sudske uprave - predsednika suda u prvostepenom postupku K. 601/10".

(Odluka Ustavnog suda, UŽ broj 3020/2011 od 5. juna 2014. godine, objavljena u "Sl. glasniku RS", br. 69/2014 od 4. jula 2014. godine)

"Okružni sud je, zanemarujući radno pravo koje se primenjuje, odbio zahtev podnosioca predstavke, jedino po osnovu toga da bi "usvajanje zahteva podnosioca predstavke značilo da bi podnosilac predstavke bio tretiran povoljnije nego njegove kolege, koje takođe nisu dobile isplatu preostalog regresa za godišnji odmor." ... Ovo obrazloženje nije imalo zakonski osnov ..., i temeljilo se na nečemu što predstavlja apstraktnu tvrdnju sasvim izvan svake razumne sudske procene. Štaviše, veza između utvrđenih činjenica, prava koje je primenjeno i ishoda postupka, u potpunosti ne postoji u spornoj presudi. Sud, prema tome, nalazi da se takva proizvoljna odluka Okružnog suda svodi na uskraćivanje pravde u slučaju podnosioca predstavke...Sud primećuje da u datom trenutku podnosilac predstavke nije na raspolaganju imao nijedno pravno sredstvo protiv ove presude po žalbi.. U ovim okolnostima, Sud smatra da Okružni sud nije pravično presudio u slučaju podnosioca predstavke i nalazi da je prema tome došlo do povrede člana 6. stav 1. Konvencije."

(Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Anđelković protiv Srbije, predstavka br. 1401/08 od 9. aprila 2013. godine, objavljena u "Sl. glasniku RS", br. 35/2013 od 17. aprila 2013. godine)

Ustavni sud, Veliko veće u sastavu: predsednik Suda Vesna Ilić Prelić, predsednik Veća, i sudije Bratislav Đokić, dr Goran P. Ilić, Snežana Marković, dr Tijana Šurlan, dr Jovan Ćirić, Sabahudin Tahirović i dr Tamaš Korhec (Korhec Tamás), članovi Veća, u postupku po ustavnoj žalbi Tomislava Lukića iz Mesaraca, na osnovu člana 167. stav 4. u vezi sa članom 170. Ustava Republike Srbije, na sednici Veća održanoj 25. januara 2018. godine, doneo je

ODLUKU

- 1. Usvaja se ustavna žalba Tomislava Lukića i utvrđuje da je presudom Apelacionog suda u Novom Sadu Gž. 709/16 od 4. aprila 2016. godine povređeno pravo podnosioca ustavne žalbe na pravično suđenje, iz člana 32. stav 1. Ustava Republike Srbije.*
- 2. Poništava se presuda Apelacionog suda u Novom Sadu Gž. 709/16 od 4. aprila 2016. godine i određuje da nadležni sud donese novu odluku o žalbi podnosioca ustavne žalbe izjavljenoj protiv presude Osnovnog suda u Šapcu P. 739/10 od 20. novembra 2015. godine.*
- 3. Odbacuje se zahtev podnosioca ustavne žalbe za naknadu materijalne štete.*

Obrazloženje

1. Tomislav Lukić iz Mesaraca podneo je Ustavnom sudu, 24. maja 2016. godine, preko punomoćnika Predraga Bog ovca i Maje Omeragić Pantić, advokata iz Novog Sada, ustavnu žalbu protiv akta Apelacionog suda u Novom Sadu navedenog u izreci zbog povrede prava na pravično suđenje i prava na imovinu , zajemčenih odredbama čl. 32. i 58. Ustava Republike Srbije.

Podnosilac ustavne žalbe navodi da su mu označena prava povređena kršenjem odredaba Zakona o obligacionim odnosima kojima je uređena odgovornost za štetu od opasne stvari ili opasne delatnosti, te odredaba Zakona o parničnom postupku o teretu dokazivanja, koji je, kako ističe, na strani tuženog, budući da se tuženi može osloboditi odgovornosti samo ako dokaže da šteta potiče od uzroka koji se nalazio van stvari, a čije se dejstvo nije moglo predvideti, izbeći ni otkloniti ili ako dokaže da je šteta nastala radnjom oštećenika ili trećeg lica. Dalje navodi da su mu označena prava povređena proizvoljnim zaključkom sudova da su uzrok požara radovi izvedeni 24. juna 2009. godine, jer je prema nalazu veštaka uzrok požara pojava komutacionog prenapona iz distributivne mreže i proboja instalacije kablova nakon priključenja na mrežu 18. jula 2009. godine , što potvrđuje i činjenica konsatovana u policijskim zapisnicima - da je kritičnom prilikom i u drugim objektima bilo kvarova. Dodaje da je kvar 24. juna uredno pr ijavio tuženom, te da stoga propusti u proceduri koji se odnose na obavezu izdavanja pismenog naloga, sačinjavanja službene beleške i ponovnog priključenja na mrežu ne mogu ići na njegov teret, posebno imajući u vidu da je nakon otklanjanja kvara označenog datuma i u vreme štetnog događaja njegovo brojilo bilo plombirano zvaničnom plombom elektrodistribucije. Po mišljenju podnosioca, sudovi su, razlozima datim u obrazloženju odluka, uz zanemarivanje

nalaza veštaka, te načinom na koji je primenjeno merodavno pravo, stranke u postupku stavili u neravnopravan položaj. Predlaže da Ustavni sud usvoji ustavnu žalbu i utvrdi mu pravo na naknadu štete u iznosu od 1.600.000,00 dinara.

2. Saglasno članu 170. Ustava Republike Srbije, ustavna žalba se može izjaviti protiv pojedinačnih akata ili radnji državnih organa ili organizacija kojima su poverena javna ovlašćenja, a kojima se povređuju ili uskraćuju ljudska ili manjinska prava i slobode zajemčene Ustavom, ako su iscrpljena ili nisu predviđena druga pravna sredstva za njihovu zaštitu.

U toku postupka pružanja ustavnosudske zaštite, povodom ispitivanja osnovanosti ustavne žalbe u granicama zahteva istaknutog u njoj, Ustavni sud utvrđuje da li je u postupku odlučivanja o pravima i obavezama podnosilaca ustavne žalbe povređeno ili uskraćeno njihovo Ustavom zajemčeno pravo ili sloboda.

3. Ustavni sud je, u sprovedenom postupku, uvidom u dokumentaciju priloženu uz ustavnu žalbu, utvrdio sledeće činjenice i okolnosti od značaja za odlučivanje u ovoj ustavnosudskoj stvari:

Osporenom presudom Apelacionog suda u Novom Sadu Gž. 709/16 od 4. aprila 2016. godine pravnosnažno je odbijen tužbeni zahtev tužioca, ovde podnosioca ustavne žalbe, kojim je tražio da se obaveže ODS "EPS Distribucija" d.o.o. Beograd - Ogranak Šabac da mu na ime naknade materijalne štete (vrednosti kuće izgorele u požaru i uništenih pokretnih stvari) isplati ukupno 1.600.653,44 dinara. Prema utvrđenom činjeničnom stanju, tužilac je 24. juna 2009. godine prijavio kvar i nestanak struje u svojoj kući, te su stručna lica tuženog, izlaskom na lice mesta, utvrdila uzrok i mesto kvara (proboj glavnog voda tj. kabla koji od konzole vodi do ormara sa brojilom) i usmeno uputila tužioca da privatno angažuje stručno lice radi njegovog otklanjanja jer tuženi nije nadležan za otklanjanje tog kvara. Tužiočev objekat je isključen sa mreže i tužilac je privatno angažovao elektromontera zaposlenog kod tuženog, koji je van radnog vremena postavio novi kabl, prethodno ga proverivši instrumentom za ispitivanje napona, a potom u dogovru sa dežurnim radnikom tuženog stavio pod napon glavni razvodni ormar i blombirao ga zvaničnom blombom. Nakon izvršene popravke tužilac se nije žalio da ima prekid u napajanju električnom energijom. Dana 18. jula 2009. godine, nakon uključenja struje koje u celom selu nije bilo dva prethodna dana, na tužiočevoj kući je izbio požar zbog pojave komutacionog prenapona iz distributivne mreže i proboja izolacije na instalacijama kablova na potezu trase priključka napojnog voda od konzole do gornjeg dela ormara mernog mesta gde se nalazilo brojilo. U požaru je izgorela tužiočeva kuća i stvari u njoj, a prema nalazu sudskog veštaka, požar se dovodi u vezu sa radovima izvedenim 24. juna 2009. godine. Apelacioni sud je ocenio pravilnim stanovište nižestepenog suda da u konkretnom slučaju ne postoji odgovornost tuženog u smislu čl. 173. i 174. Zakona o obligacionim odnosima s obzirom na to da tužilac nije dokazao da je u svemu postupao prema propisanoj proceduri prilikom priključenja objekta na distributivnu mrežu 24. juna 2009. godine i da je tuženi izveo ovo priključenje, jer je zamenu kabla i priključenje na distributivnu mrežu

izvršio elektromonter zaposlen kod tuženog koga je tužilac privatno angažovao. Po nalaženju drugostepenog suda, odgovornost tuženog je isključena u smislu odredaba člana 177. Zakona o obligacionim odnosima jer tužilac nije ispoštovao proceduru priključenja objekta na distributivnu mrežu nakon nestanka struje 24. juna 2009. godine propisanu Zakonom o energetici, bliže označenom Tehničkom preporukom i internim aktima tuženog. Ocenjeni su i kao neosnovani tužiočevi žalbeni navodi da tuženi nije dokazao da je šteta nastala isključivo njegovim propustom jer njemu kao laiku nije poznat postupak priključenja na mrežu, da je tuženi odgovoran zbog toga što je glavni razvodni ormar stavio pod napon i blombirao ga zvaničnom blombom, te da je uzrok požara pojava komutacionog prenapona 18. jula 2009. godine, uz obrazloženje da je tužiocu bilo poznato da su njegove instalacije stare i da mu nije moglo ostati nepoznato da savremene instalacije podrazumevaju ugradnju zaštitnog uređaja koji isključuje objekat u slučaju prenapona i da nema odgovornosti tuženog u smislu člana 172. Zakona o obligacionim odnosima jer elektromonter zaposlen kod tuženog, radove nije izveo kao zaposleni radnik i po nalogu tuženog .

4. Odredbama Ustava, na čiju se povredu podnosilac u ustavnoj žalbi poziva, utvrđeno je: pravo na pravično suđenje (član 32. stav 1.); pravo na imovinu (član 58.).

Zakonom o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ ", br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89 i "Službeni list SRJ ", br. 31/93, (22/99, 23/99, 35/99 i 44/99.)) je propisano: da je (onaj) ko drugome prouzrokuje štetu dužan naknaditi je, ukoliko ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivice i da se za štetu od stvari ili delatnosti od kojih potiče povećana opasnost štete za okolinu, odgovara bez obzira na krivicu (član 154. st. 1. i 2.); da krivica postoji kada je štetnik prouzrokovao štetu namerno ili nepažnjom (član 158.); da za štetu koju zaposleni u radu ili u vezi sa radom prouzrokuje trećem licu odgovara preduzeće u kome je zaposleni radio u trenutku prouzrokovanja štete, osim ako dokaže da je zaposleni u datim okolnostima postupao onako kako je trebalo (član 170. stav 1.); da se smatra da šteta nastala u vezi sa opasnom stvari, odnosno opasnom delatnošću potiče od te stvari, odnosno delatnosti, izuzev ako se dokaže da one nisu bile uzrok štete (član 173.); da za štetu od opasne stvari odgovara njen imalac, a za štetu od opasne delatnosti odgovara lice koje se njom bavi (član 174.) ; da se imalac oslobađa odgovornosti ako dokaže da šteta potiče od nekog uzroka koji se nalazio van stvari, a čije se dejstvo nije moglo predvideti, ni izbeći ili otkloniti i da se imalac stvari oslobađa odgovornosti i ako dokaže da je šteta nastala isključivo radnjom oštećenika ili trećeg lica, koju on nije mogao predvideti i čije posledice nije mogao izbeći ili otkloniti (član 177. st. 1. i 2.).

Zakonom o parničnom postupku ("Službeni glasnik RS", br. 72/11, 49/13-Odluka US, 74/13-Odluka US i 55/14) je propisano: da stranka koja tvrdi da ima neko pravo, snosi teret dokazivanja činjenice koja je bitna za nastanak ili ostvarivanje prava, ako zakonom nije drugačije propisano i da stranka koja osporava postojanje nekog prava, snosi teret dokazivanja činjenice koja je sprečila nastanak ili ostvarivanje prava ili usled koje je pravo prestalo da postoji, ako zakonom nije drugačije propisano (član 231. st. 2. i 3.).

Zakonom o energetici ("Službeni glasnik RS", broj 84/04), koji je bio na snazi u vreme štetnog događaja, bilo je propisano: da kupac ima pravo da zahteva u slučaju tehničkih ili drugih smetnji u isporuci energije, čiji uzrok nije na objektu kupca, da se te smetnje otklone u primerenom roku (član 60. stav 1.); da će u slučaju tehničkih ili drugih smetnji u isporuci energije čiji je uzrok na objektu kupca ili u slučaju kada kupac ne izvršava ugovorne obaveze, energetski subjekt za prenos, odnosno transport ili distribuciju obustaviti isporuku energije kupcu, pod uslovima i na način propisan ovim zakonom i drugim propisima donetim u skladu sa ovim zakonom i da pre obustave isporuke energije kupcu mora biti dostavljena pismena opomena u kojoj je određen rok za otklanjanje uočenih nepravilnosti i nedostataka (član 63. st. 1. i 2.); da je zabranjeno samovlasno priključivanje objekata, uređaja ili instalacija na prenosni, transportni ili distributivni sistem i korišćenje energije bez ili mimo mernih uređaja ili suprotno uslovima utvrđenih ugovorom u pogledu pouzdanog i tačnog merenja preuzete energije (član 64.) .

Uredbom o uslovima isporuke električne energije ("Službeni glasnik RS" , broj 107/05), koja je bila na snazi u vreme štetnog događaja, bilo je propisano: da se priključenje objekta na prenosni odnosno distributivni elektroenergetski sistem vrši na osnovu odobrenja koje, u skladu sa Zakonom i ovom uredbom, izdaje energetski subjekt na čiji sistem se priključuje objekat uz saglasnost operatora tog sistema (član 3.); da se odobrenje iz člana 3. ove uredbe pribavlja i u slučaju povećanja odobrene snage u objektu koji je već priključen na prenosni odnosno distributivni elektroenergetski sistem i u slučaju razdvajanja ili spajanja instalacija u takvom objektu bez obzira da li se time povećava snaga u odnosu na prethodno odobrenu snagu, kao i u slučaju isključenja iz člana 28. ove uredbe (član 4. stav 1.); da se isporuka električne energije kupcu može obustaviti u slučaju kada elektroenergetski objekti, postrojenja ili uređaji ne ispunjavaju tehničke propise i da je energetski subjekt za prenos odnosno distribuciju električne energije dužan, u slučajevima propisanim Zakonom da pre obustave isporuke električne energije kupcu dostavi pismenu opomenu o nedostacima odnosno nepravilnostima zbog kojih mu se može obustaviti isporuka električne energije i da mu odredi primeren rok za otklanjanje tih nedostataka odnosno nepravilnosti koji ne može biti kraći od 3 dana niti duži od 30 dana od dana dostavljanja pismene opomene (član 27. stav 2. tačka 2) i stav 5.); da je energetski subjekt za prenos odnosno distribuciju električne energije dužan da bez odlaganja isključi objekat sa prenosnog odnosno distributivnog elektroenergetskog sistema u slučajevima kada su objekat, uređaji ili instalacije samovlasno priključeni, kada objekat ne ispunjava uslove u skladu sa tehničkim propisima i predstavlja neposrednu opasnost po život, zdravlje ljudi i imovinu i kada to zahteva kupac (član 28. stav 1. tač. 3), 4) i 6)); da merni uređaji koji se ugrađuju moraju biti overeni i plombirani od strane ovlašćene organizacije, a njihove priključne veze moraju biti pregledane i plombirane od strane isporučioaca, u skladu sa zakonom i drugim propisima (član 43. stav 2.).

5. Razmatrajući osnovanost navoda ustavne žalbe sa stanovišta istaknute povrede prava na pravično suđenje, a imajući u vidu njenu sadržinu i iznete razloge za tvrdnju o povredi ovog prava, Ustavni sud, pre svega, podseća na

praksu Evropskog suda za ljudska prava (u daljem tekstu: ESLJP) prema kojoj domaći sudovi, pored diskrecionog prava u pogledu toga koje će argumente i dokaze prihvatiti u konkretnom slučaju, imaju i obavezu da svoje odluke obrazlože na taj način što će navesti jasne i razumljive razloge na kojima je ta odluka zasnovana, pri čemu mera u kojoj ova obaveza postoji zavisi od prirode odluke i ne podrazumeva obavezu sudova da u odlukama iznesu sve detalje i daju odgovore na sva postavljena pitanja i iznete argumente (videti presude Kuznetsov i drugi protiv Rusije, od 11. januara 2007. godine, broj predstavke 184/02 i Ruiz Torija protiv Španije, od 9. decembra 1994. godine, broj predstavke 18390/91). Pomenuta obaveza je, prema članu 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, i bitna procesna garancija jer pokazuje strankama da su njihove relevantne tvrdnje i argumenti razmotreni i ispitani (videti presudu Boldea protiv Rumunije, od 15. februara 2007. godine, broj predstavke 19997/02, st. 32. i 33.). ESLJP je takođe stanovišta i da bi načelo pravičnosti sadržano u članu 6. Konvencije bilo narušeno ako bi domaći sudovi ignorisali konkretnu i važnu primedbu koju je izneo podnosilac (videti presude Pronina protiv Ukrajine, od 18. jula 2006. godine, broj predstavke 63566/00, stav 25. i Mala protiv Ukrajine, od 3. jula 2014. godine, broj predstavke 4436/07, stav 48.). Iz iznetog, po nalaženju Ustavnog suda, proizlazi da tumačenje činjenica i okolnosti od strane redovnih sudova, a na kojima je zasnovan zaključak koji je od suštinske važnosti po prava i obaveze podnosioca, ne može da bude takvo da dovodi u sumnju da je sud razmotrio sve specifične i bitne okolnosti konkretnog slučaja koje je bio dužan da ispita.

Polazeći od navedenog, Ustavni sud konstatuje da je u postupku koji je prethodio ustavnosudskom utvrđeno da se štetni događaj desio 18. jula 2009. godine zbog pojave komutacionog prenapona iz distributivne mreže i proboja izolacija na instalacijama kabla na podnosičevoj kući, a kao štetna posledica se, prema nalazu veštaka, dovodi u vezu sa radovima izvedenim 24. juna 2009. godine na instalacijama i brojilu tužioca. Za pomenute radove je utvrđeno da ih je izveo elektromonter zaposlen kod tuženog, koga je podnosilac privatno angažovao i koji je, nakon što ih je završio, u dogovoru sa dežurnim radnikom tuženog, stavio pod napon glavni razvodni ormar i plombirao ga zvaničnom plombom. Pre izvođenja ovih radova podnosilac je kvar i nestanak struje prijavio tuženom, čiji su radnici izlaskom na lice mesta utvrdili uzrok i mesto kvara, isključili podnosičev objekat sa mreže i usmeno ga uputili da privatno angažuje stručno lice radi otklanjanja kvara jer tuženi nije nadležan za njegovo otklanjanje. Dalje, Ustavni sud konstatuje da se obrazloženje osporenog akta zasniva na oceni o pravilnom stanovištu nižestepenog suda da za nastalu štetu ne postoji odgovornost tuženog u smislu odredaba čl. 173, 174. i 177. Zakona o obligacionim odnosima, jer podnosilac nije dokazao da je u svemu postupao prema propisanoj proceduri prilikom priključenja objekta na mrežu 24. juna 2009. godine, niti da je tuženi izvršio ovo uključenje, u kom slučaju bi, kako se dalje navodi, postojala njegova odgovornost, budući da je zamenu kabla izvršilo lice zaposleno kod tuženog koga je podnosilac privatno angažovao.

Imajući u vidu razloge na kojima se zasniva osporena presuda, Ustavni sud ukazuje na to da Zakon o obligacionim odnosima razlikuje dva osnova

odgovornosti za štetu - odgovornost po osnovu krivice (subjektivna) i odgovornost za štetu od opasne stvari ili opasne delatnosti (objektivna), pri čemu obaveza naknade štete nastaje kada su kumulativno ispunjene sledeće pretpostavke: da je šteta nastupila i da postoji uzročna veza između štete i štetnikove radnje ili propuštanja, kada je u pitanju subjektivna odgovornost, odnosno da šteta potiče od opasne stvari ili opasne delatnosti, u slučaju objektivne odgovornosti. Za subjektivnu odgovornost potrebno je da postoji i krivica štetnika, dok se za štetu od opasne stvari ili opasne delatnosti odgovara bez obzira na krivicu jer se odgovornost zasniva na stvorenom riziku. Dalje, Ustavni sud konstatuje da pravilo o teretu dokazivanja iz člana 223. Zakona o parničnom postupku obavezuje stranu koja tvrdi da ima neko pravo, da snosi teret dokazivanja činjenice koja je bitna za nastanak ili ostvarenje prava, dok je na suprotnoj strani teret dokazivanja činjenice koja je sprečila nastanak ili ostvarenje tog prava, ako zakonom nije drukčije određeno. S druge strane, prema članu 154. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, postojanje krivice za nastalu štetu je osnov naknade, a na štetnikovoj strani je zakonska pretpostavka o krivici. Dakle, na štetniku je teret dokazivanja da je isključena njegova odgovornost za događaj iz kog je šteta proistekla, dok u slučaju da je šteta nastala u vezi sa opasnom stvari ili opasnom delatnošću, važi pretpostavka uzročnosti da šteta potiče od te stvari, odnosno delatnosti. Ove zakonske pretpostavke odgovorno lice se može osloboditi ako dokaže da šteta potiče od uzroka koji se nalazio van stvari, a čije se dejstvo nije moglo predvideti, izbeći ili otkloniti, odnosno da je nastala isključivo radnjom oštećenog ili trećeg, koja se takođe nije mogla predvideti i čije posledice nije mogao izbeći ili otkloniti. Kad je u pitanju opasna delatnost, nije moguće dokazivati da je šteta rezultat više sile kao događaja koji se nalazi van stvari o čemu govori član 177. Zakona o obligacionim odnosima. Kada je reč o odgovornosti pravnog lica za štetu koju prouzrokuje njegov organ u vršenju ili u vezi sa vršenjem svojih funkcija iz člana 172. Zakona o obligacionim odnosima (na koji se drugostepeni sud takođe poziva), pitanje pravne prirode odgovornosti pravnog lica za nepravilan/nezakonit rad njegovih organa, po nalaženju Ustavnog suda, u suštini predstavlja odgovornost za radnje ili propuštanja koja počine službena lica u vršenju službenih ovlašćenja. Ustavni sud dodatno napom inje da pored navedenih opštih rešenja Zakona o obligacionim odnosima u pogledu odgovornosti i konkretno odgovornosti prilikom postupanja sa opasnim stvarima i sa povećanim rizikom, materija vezana za električnu energiju, a posledično i specifični aspekti odgovornosti, dodatno su regulisani Zakonom o energetici, kao i Uredbom o uslovima isporuke električne energije. Uopšte uzev, čitav niz pitanja u vezi električne energije preciziran je u navedenim posebnim propisima, te oni moraju biti uzimani u razmatranje kada se primenjuju i tumače pitanja odgovornosti, obaveza i prava, kao i krivice.

Primenjujući izloženo na konkretan slučaj, a imajući u vidu argumentaciju drugostepenog suda za zaključak o neosnovanosti tužbenog zahteva, Ustavni sud primećuje da se taj sud, i pored toga što je utvrđeno da se štetni događaj desio 18. jula 2009. godine zbog pojave komutacionog prenapona iz distributivne mreže i proboja izolacije na instalacijama kablova u podnosiočevom objektu, koji se dovodi u vezu sa radovima izvršenim 24. juna 2009. godine, ni na jednom mestu u obrazloženju ne bavi obavezama tuženog koje su propisane Zakonom o

energetici i podzakonskim aktima - da potrošačima isporučuje električnu energiju određenog napona i frekvencije uz precizno definisana veća odstupanja koja su izuzetno dozvoljena u slučaju kvara, niti sa aspekta tih normi razmatra eventualno postojanje uzročno -posledične veze između radnje tuženog - ponovnog uspostavljanja električne energije celom mestu i štetnog događaja. Štaviše, u delu u kom e daje ocenu žalbenih navoda podnosioca o uzroku požara, drugostepeni sud se isključivo zadržao na činjenicama koje se odnose na radove izvedene 24. juna 2009. godine, iznoseći dalje zaključke o starosti podnosiocevih instalacija i propustima tužioca. Drugostepeni sud nije razjasnio niti konkretizovao postojanje obaveze tužioca, već samo spominje da nakon izvršenih radova nije podneo zahtev za priključenje na mrežu , pri čemu ni na jednom mestu ne precizira postojanje obaveze podnošenja zahteva, u kom pravnom aktu i za koje situacije je propisano podnošenje zahteva priključenja na elektro mrežu, niti precizira koje konkretne radnje je trebalo da preduzme podnosilac nakon prijave kvara, a koje su sa druge strane bile obaveze tuženog kao distributer a električne energije. Kada je reč o oceni da podnosilac nije dokazao da je tuženi nakon pomenutih radova njegov objekat priključio na mrežu, Ustavni sud takođe primećuje da se drugostepeni sud, i pored toga što je u postupku koji je prethodio ustavnosudskom utvrđeno da je elektromonter zaposlen kod tuženog, kog je on privatno angažovao, u dogovoru sa dežurnim radnikom tuženog stavio pod napon glavni razvodni ormar i plombirao ga zvaničnom plombom tuženog, jedino zadržao na činjenici da je pomenuti elektromonter privatno angažovan. Umesto odgovora na podnosiocev konkretan žalbeni razlog - da je tuženi odgovoran zbog toga što je priključenje izvršeno u dogovoru sa njegovim dežurnim radnikom i ormar plombiran njegovom zvaničnom plombom, drugostepeni sud se izjašnjava da nema odgovornosti tuženog u smislu člana 172. Zakona o obligacionim odnosima jer pomenuti elektromonter nije postupao kao zaposleni radnik tuženog i po njegovom nalogu. Sledom iznetog, kada se ne dostatak izričitosti obrazloženja u pogledu navođenja konkretnih i propisanih obaveza potrošača i distributera električne energije u postupku prijave i otklanjanja kvara dovede u vezu s prethodno navedenim odsustvom razloga o značaju činjenice da je stavljanje pod napon i plombiranje razvodnog ormara izvršeno u dogovoru sa dežurnim radnikom tuženog, Ustavni sud ne može a da ne zaključi da je drugostepeni sud dao odgovore na podnosioceve žalbene razloge, ali da ti odgovori s obzirom na sadržinu tražene zaštite i konkretnih žalbenih razloga nisu obuhvatili sve važne aspekte slučaja. S obzirom na izneto stanje stvari , obrazloženje drugostepene odluke se teško može oceniti ustavnopravo prihvatljivim jer ne daje relevantne i uverljive razloge za ocenu da je do štetnog događaja došlo isključivo propustom podnosioca , niti da je on u spornom događaju postupao protivno relevantnim pravnim normama . Stoga, po oceni Ustavnog suda, ovako dato obrazloženje osporene presude ne zadovoljava standard pravičnog suđenja na način kako je to utvrđeno članom 32. stav 1. Ustava.

Na osnovu izloženog i odredaba člana 89. stav. 1. Zakona o Ustavnom sudu (" Službeni glasnik RS ", br. 109/07, 99/11, 18/13- Odluka US, 40/15 -dr. zakon i 103/15), Ustavni sud je u ovom delu ustavnu žalbu usvojio, te je utvrdio da je osporenom presudom Apelacionog suda u Novom Sadu Gž. 709/16 od 4. aprila

2016. godine povređeno pravo podnosioca ustavne žalbe na obrazloženu sudsku odluku, kao element prava na pravično suđenje, odlučujući kao u tački 1. izreke.

6. Ustavni sud je ocenio da se štetne posledice učinjene povrede prava mogu otkloniti poništajem osporene drugostepene presude i određivanjem da nadležni sud ponovo odluči o žalbi koju je podnosilac izjavio protiv presude Osnovnog suda u Šapcu P. 739/10 od 20. novembra 2015. godine, pa je odlučio kao u tački 2. izreke.

7. Kako je utvrđena povreda prava na pravično suđenje, to Ustavni sud nije posebno razmatrao tvrdnju o povredi prava iz člana 58. Ustava, imajući u vidu da će, na osnovu ove odluke, o osnovanosti tužbenog zahteva podnosioca biti ponovo odlučivano u postupku pred redovnim sudovima.

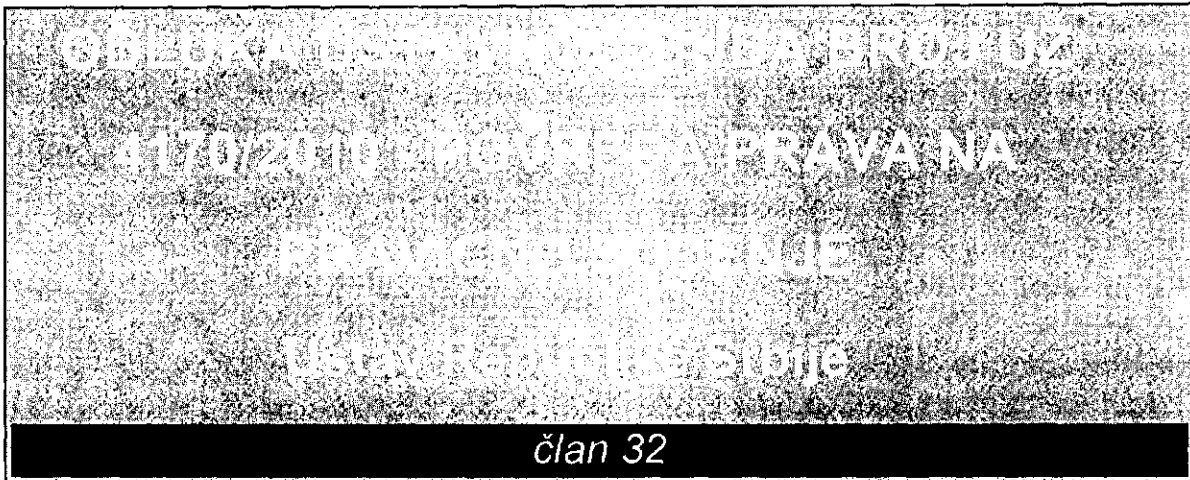
Što se tiče zahteva za naknadu materijalne štete opredeljenog u visini potraživanja koje je bilo predmet spora, Ustavni sud je našao da je taj zahtev preuranjen budući da će u ponovnom postupku nadležni sud odlučivati o žalbi podnosioca protiv prvostepene odluke, te je odlučeno kao u tački 3. izreke, saglasno članu 36. stav 1. tačka 7) Zakona o Ustavnom sudu.

8. Na osnovu svega izloženog i odredaba člana 42b stav 1. tačka 1), člana 45. tačka 9) i člana 47. stav 2. Zakona o Ustavnom sudu, kao i člana 89. Poslovnika o radu Ustavnog suda ("Službeni glasnik RS", broj 103/13), Ustavni sud je doneo Odluku kao u izreci.

PRESEDNIK VEĆA

Vesna Ilić Prelić

(Odluka Ustavnog suda, UŽ 4167/2016 od 25.1.2018. godine)

Ustavni sud u sastavu: predsednik dr Dragiša B. Slijepčević i sudije dr Olivera Vučić, dr Marija Draškić, Bratislav Đokić, Vesna Ilić Prelić, dr Goran Ilić, dr Agneš Kartag Odri, Katarina Manojlović Andrić, mr Milan Marković, dr Bosa Nenadić, Milan Stanić, dr Dragan Stojanović, mr Tomislav Stojković, Sabahudin Tahirović i Predrag Četković, u postupku po ustavnoj žalbi Milorada Spasića iz Igala, Republika Crna Gora, na osnovu člana 167. stav 4. u vezi člana 170. Ustava Republike Srbije, na sednici održanoj 25. aprila 2013. godine, doneo je

ODLUKU

1. Usvaja se ustavna žalba Milorada Spasića izjavljena protiv rešenja Osnovnog suda u Kraljevu - Sudska jedinica u Vrnjačkoj Banji P. 84/08 od 5. februara 2010. godine i rešenja Višeg suda u Kraljevu Gž. 821/10 od 28. jula 2010. godine i utvrđuje da je podnosiocu ustavne žalbe povređeno pravo na pravično suđenje, zajemčeno odredbom člana 32. stav 1. Ustava Republike Srbije.

2. Poništava se rešenje Višeg suda u Kraljevu Gž. 821/10 od 28. jula 2010. godine i nalaže istom sudu da ponovo odluči o žalbi Milorada Spasića izjavljenoj protiv rešenja Osnovnog suda u Kraljevu - Sudska jedinica u Vrnjačkoj Banji P. 84/08 od 5. februara 2010. godine, u roku od 60 dana od dana dostavljanja ove odluke.

Obrazloženje

1. Milorad Spasić iz Igala, Republika Crna Gora, je 22. septembra 2010. godine, preko punomoćnika, advokata Radomira Stamenkovića iz Kraljeva, izjavio ustavnu žalbu protiv rešenja Osnovnog suda u Kraljevu - Sudska jedinica u Vrnjačkoj Banji P. 84/08 od 5. februara 2010. godine i rešenja Višeg suda u Kraljevu Gž. 821/10 od 28. jula 2010. godine, zbog povrede prava na pravično suđenje, prava na pravno sredstvo i prava na pravnu pomoć, zajemčenih odredbama člana 32. stav 1, člana 36. stav 2. i člana 67. Ustava Republike Srbije

U ustavnoj žalbi je, pored ostalog, navedeno: da su sudovi odbili njegov predlog za vraćanje u pređašnje stanje, potpuno ignorišući javnu ispravu - uverenje

lekara da je na dan kad je održano sporno ročište pred Opštinskim sudom u Vrnjačkoj Banji, imao zdravstvenih problema; da su sudovi zanemarili činjenicu da punomoćniku tužioca predmetnog dana nije bilo dobro, već su mu stavili na teret to što se nije javio sudiji ili zbog čega nije obezbedio da ga zameni drugi advokat na ročištu; da su mu ovakvim postupanjem sudova povređena Ustavom zajemčena prava na pravično suđenje, prava na pravno sredstvo i prava na pravnu pomoć. Predložio je da Ustavni sud poništi osporeno drugostepeno rešenje i naloži Višem sudu u Kraljevu da ponovo odluči o njegovoj žalbi.

2. Prema odredbi člana 170. Ustava Republike Srbije ustavna žalba se može izjaviti protiv pojedinačnih akata ili radnji državnih organa ili organizacija kojima su poverena javna ovlašćenja, a kojima se povređuju ili uskraćuju ljudska ili manjinska prava ili slobode zajemčene Ustavom, ako su iscrpljena ili nisu predviđena druga pravna sredstva za njihovu zaštitu.

U toku postupka pružanja ustavnosudske zaštite, povodom ispitivanja osnovanosti ustavne žalbe u granicama istaknutog zahteva, Ustavni sud utvrđuje da li je u postupku odlučivanja o pravima i obavezama podnosioca ustavne žalbe povređeno ili uskraćeno njegovo Ustavom zajemčeno pravo ili sloboda.

3. Ustavni sud je u sprovedenom postupku izvršio uvid u dokumentaciju dostavljenu uz ustavnu žalbu i utvrdio sledeće činjenice i okolnosti od značaja za odlučivanje:

Rešenjem Opštinskog suda u Vrnjačkoj Banji (u daljem tekstu: Opštinski sud) P. 84/08 od 27. februara 2008. godine utvrđeno je da tužba tužioca, ovde podnosioca ustavne žalbe, povučena u smislu člana 296. stav 2. Zakona o parničnom postupku. U obrazloženju rešenja je navedeno da na zakazanu raspravu za 27. februar 2008. godine nisu pristupili ni tužilac ni tuženi, niti njihovi punomoćnici, pa su se stekli uslovi za donošenje takvog rešenja.

Punomoćnik tužioca je 5. marta 2008. godine podneo Opštinskom sudu predlog za vraćanje u pređašnje stanje, navodeći da on zbog bolesti nije bio u stanju da pristupi na ročište za glavnu raspravu koje je bilo zakazano za 27. februar 2008. godine u 13 časova. Punomoćnik tužioca je uz predlog za vraćanje u pređašnje stanje dostavio i lekarsko uverenje - izveštaj lekara specijaliste od 27. februara 2008. godine.

Opštinski sud je na ročištu održanom 1. septembra 2008. godine doneo rešenje P. 84/08 kojim je odbio predlog tužioca za vraćanje u pređašnje stanje, kao neosnovan.

Navedeno rešenje je ukinuto rešenjem Okružnog suda u Kraljevu (u daljem tekstu: Okružni sud) Gž . 1361/09 od 27. maja 2009. godine i predmet je vraćen Opštinskom sudu na ponovno odlučivanje.

U ponovnom postupku, Opštinski sud je rešenjem P. 84/08 od 14. septembra 2009. godine ponovo odbio predlog tužioca za vraćanje u pređašnje stanje, kao

neosnovan, da bi, postupajući po žalbi tužioca, Okružni sud po drugi put ukinuo prvostepeno rešenje i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje.

Konačno, sada Osnovni sud u Kraljevu - Sudska jedinica u Vrnjačkoj Banji je osporenim rešenjem P. 84/08 od 5. februara 2010. godine i po treći put odbio kao neosnovan predlog tužioca za vraćanje u pređašnje stanje.

Postupajući po žalbi tužioca, Viši sud u Kraljevu je doneo osporeno rešenje Gž. 821/10 od 28. jula 2010. godine kojim je žalbu odbio kao neosnovanu i potvrdio rešenje Osnovnog suda u Kraljevu - Sudska jedinica u Vrnjačkoj Banji P. 84/08 od 5. februara 2010. godine. U obrazloženju osporenog drugostepenog rešenja, pored ostalog, je navedeno: da je rešenjem Opštinskog suda P. 84/08 od 27. februara 2008. godine utvrđeno je da tužba tužioca povučena saglasno odredbi člana 296. stav 2. Zakona o parničnom postupku, jer su sa ročišta zakazanog za 27. februar 2008. godine izostali i tužilac i njegov punomoćnik i tuženi, mada su svi bili uredno pozvani; da je punomoćnik tužioca u predlogu za vraćanje u pređašnje stanje naveo da je kod istog sudije imao suđenje u parničnom postupku koji se vodio u predmetu P. 42/07 sa početkom u 8.00 časova, da je do 9.00 časova boravio u sudu, ali da zbog bolesti nije mogao više da radi, već se javio svom lekaru, pa je od navedenog dana, do 5. marta 2008. godine bio na bolovanju; da je punomoćnik tužioca u predlogu za vraćanje u pređašnje stanje naveo da zbog bolesti nije mogao da dođe na navedeno ročište, te da smatra da se radi o opravdanom razlogu za izostanak. Dalje je navedeno: da je punomoćnik tužioca uz predlog za vraćanje u pređašnje stanje podneo izveštaj lekara specijaliste, ali da kod nespornih činjenica - da je tog dana punomoćnik tužioca bio na suđenju kod istog sudije u periodu između 8.00 i 9.00 časova, to je prvostepeni sud pravilno našao da nisu ispunjeni uslovi za povraćaj u pređašnje stanje, jer je punomoćnik tužioca mogao da obavesti sudiju da neće prisustvovati raspravi, zbog bolesti kao i da obezbedi odgovarajuću zamenu.

4. Odredbom člana 32. stav 1. Ustava, na čiju se povredu ustavnom žalbom ukazuje, utvrđeno je da svako ima pravo da nezavisan, nepristrasan i zakonom već ustanovljen sud, pravično i u razumnom roku, javno raspravi i odluči o njegovim pravima i obavezama, osnovanosti sumnje koja je bila razlog za pokretanje postupka, kao i o optužbama protiv njega.

Zakonom o parničnom postupku ("Službeni glasnik RS", broj 125/04) (u daljem tekstu: ZPP), koji se primenjuje u konkretnom slučaju, bilo je propisano: da sud po svom uverenju odlučuje koje će činjenice uzeti kao dokazane, na osnovu savesne i brižljive ocene svakog dokaza zasebno i svih dokaza zajedno, kao i na osnovu rezultata celokupnog postupka (član 8.); da ako stranka propusti ročište ili rok za preduzimanje neke radnje u postupku i usled toga izgubi pravo na preduzimanje te radnje, sud će toj stranci na njen predlog dozvoliti da naknadno izvrši tu radnju (vraćanje u pređašnje stanje) kad postoje opravdani razlozi za propuštanje, da kad se dozvoli vraćanje u pređašnje stanje postupak se vraća u ono stanje u kome se nalazio pre propuštanja i ukidaju se sve odluke koje je sud zbog propuštanja doneo (član 111.); da će n eblagovremene i nedozvoljene

predloge za vraćanje u pređašnje stanje, sud odbati rešenjem, da predlog za vraćanje u pređašnje stanje koji nije zasnovan na opštepoznatim činjenicama, a stranka uz predlog nije podnela niti predložila odgovarajuće dokaze, sud će odbaciti kao neuredan, da se o predlogu za vraćanje u pređašnje stanje odlučuje, po pravilu, bez rasprave, kao i da kad sud nađe da je radi pravilnog utvrđivanja činjenica potrebno da se izvedu dokazi zakazaće ročište (član 115.); da ako na ročištu za glavnu raspravu neopravdano izostanu i tuženi i tužilac, tužba se smatra povučenom (član 296. stav 2.).

5. Ustavni sud je u sprovedenom postupku po ustavnoj žalbi, kao prethodno razmatrao pitanje da li rešenje suda kojim je odlučeno o predlogu za vraćanje u pređašnje stanje predstavlja pojedinačni akt koji može biti osporen u postupku zaštite Ustavom zajemčenih prava. Polazeći od konkretnog slučaja, Ustavni sud ukazuje da punomoćnik podnosioca ustavne žalbe, koji je imao procesnu ulogu tužioca u parničnom postupku, podneo predlog za vraćanje u pređašnje stanje nakon što je propustio da dođe na ročište, a sud doneo rešenje kojim je konstatovao da se tužba smatra povučenom, čime je okončao višegodišnji parnični postupak. Dakle, specifičnost konkretnog slučaja se ogleda u tome što odluka sadržana u rešenju kojim je odlučeno o vraćanju u pređašnje stanje - o opravdanosti odsustva punomoćnika tužioca sa ročišta, u suštini, ima karakter prethodnog pitanja o tome da li je odluka kojom je okončan parnični postupak doneta u skladu sa procesnim pravilima. S tim u vezi, Ustavni sud ukazuje na praksu Evropskog suda za ljudska prava koji je odlučujući o primenljivosti garancija sadržanih u pravu na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u predmetu "Motion Pictures Guarantors Ltd protiv Srbije", presuda 28353/06 od 8. juna 2010, utvrdio povredu navedenog prava upravo u postupku koji se vodio povodom predloga za vraćanje u pređašnje stanje. Polazeći od navedenog, Ustavni sud je, u ovom konkretnom slučaju, stao na stanovište da i rešenje m kojim je odlučivano o predlogu za vraćanje u pređašnje stanje mogu biti povređena ili uskraćena prava zajemčena Ustavom, te da takav akt može biti predmet ocene u postupku po ustavnoj žalbi.

6. Ocenjujući osnovanost ustavne žalbe u pogledu povrede prava na pravično suđenje, Ustavni sud ukazuje da je najpre potrebno ispitati da li je postupak koji je vođen povodom predloga za vraćanje u pređašnje stanje bio pravičan na način na koji to zahteva navedena odredba Ustava, te da li je osporenim pojedinačnim aktima povređeno ili uskraćeno navedeno ustavno pravo podnosi oca.

Ustavni sud ukazuje da se prilikom razmatranja garancija iz člana 32. stav 1. Ustava ne sme zastati na formalnom ispitivanju da li su one poštovane, već se osporeni akti mora ju sagledati i kroz garancije koje nisu izričito predviđene. Jedna od takvih garancija se odnosi na obavezu suda da obrazloži svoju odluku. Naime, stranka ima pravo da bude upoznata sa stavovima na kojima je sud zasnovao svoju odluku. To pravo stranke je praćeno dužnošću suda da iznese razloge svoje odluke, koji predstavljaju jemstvo objektivnosti suđenja, kojom se sprečavaju zloupotrebe. Mera u kojoj ova obaveza postoji zavisi od prirode odluke, ali sudovi moraju obrazložiti svoju odluku tako što će navesti jasne i

razumljive razloge na kojima su tu odluku zasnovali. Obaveza obrazloženja sudske odluke, međutim, ne znači da se u odluci moraju dati detaljni odgovori na sve iznete argumente (u tom smislu je i stav Evropskog suda za ljudska prava u predmetu: "Van der Hurk protiv Holandije", odluka od 19. aprila 1994. godine, § 61.). Dakle, za ocenu da li su u tim slučajevima ispunjeni standardi prava na pravično suđenje neophodno je sagledati da li je sud pravnog leka ispitao odlučna pitanja koja su pred njega izneta.

Na osnovu uvida u osporena rešenja Osnovnog suda i Višeg suda, Ustavni sud je utvrdio da je u obrazloženjima osporenih rešenja navedeno da je punomoćnik tužioca mogao da obavesti sudiju da neće prisustvovati raspravi zbog bolesti, kao i da obezbedi odgovarajuću zamenu, tako da činjenica da je uz predlog dostavio i izveštaj lekara specijaliste da je bio bolestan predmetnog dana nije od značaja.

Ustavni sud ukazuje da je institut vraćanja u pređašnje stanje uređen odredbama čl. 111. do 116. ZPP. Kao što je već navedeno, u odredbom člana 111. stav 1. ZPP propisano je da će sud stranci na njen predlog dozvoliti vraćanje u pređašnje stanje kad postoje opravdani razlozi za propuštanje. Dakle, navedeni predlog će biti usvojen samo onda kada je stranka učinila verovatnom činjenicu koja je prouzrokovala propuštanje. U konkretnom slučaju, punomoćnik podnosioca ustavne žalbe je kao dokaz za svoje tvrdnje dostavio izveštaj lekara specijaliste da je bio bolestan 27. februara 2008. godine, odnosno da je iz tog razloga propustio ročište za glavnu raspravu. Međutim, sudovi nisu prihvatili navedeni dokaz kao verodostojan, smatrajući da je, i pored toga, on bio obavezan da se obavesti sudiju ili nađe nekog ko će ga zameniti na ročištu. S tim u vezi, Ustavni sud napominje da je ZPP usvojeno načelo slobodne ocene dokaza, koje u suštini znači da sud po svom uverenju odlučuje koje će činjenice uzeti kao dokazane, na osnovu savesne i brižljive ocene svakog dokaza zasebno i svih dokaza zajedno, kao i na osnovu rezultata celokupnog postupka (član 8.). Posledica toga je da ZPP ne određuje rangiranje dokaznih sredstava po kome bi jedno imalo uvek veću snagu nego neko drugo sredstvo. Međutim, ovakav sistem slobodne ocene dokaza nalaže potrebu da se nađe zaštita od eventualne zloupotrebe slobode koja po ovom načelu pripada sudu. Jemstvo da će sud nepristrasno oceniti dokaze leži i u njegovoj dužnosti da za svoju ocenu iznese razloge u odluci. Iz navedenog jasno proizlazi da sud u obrazloženju svoje odluke mora jasno da navede razloge zbog kojih je jednom dokaznom sredstvu poklonio veru, a drugom nije.

Po oceni Ustavnog suda, obrazloženje sadržano u osporenim rešenjima sudova ne može zadovoljiti standarde koji se odnose na pravo podnosioca ustavne žalbe na obrazloženu sudsku odluku. Naime, po mišljenju Ustavnog suda, redovni sudovi nisu da li uverljivo obrazloženje zbog čega i izveštaj lekara specijaliste (u kome je navedena dijagnoza i potreba da punomoćnik podnosioca otvori bolovanje) nije od značaja. Štaviše, sudovi svoje odluke nisu zasnovali na dostavljenom pismenom dokazu, već na drugim činjenicama iz kojih su izveli zaključak da loše zdravstveno stanje punomoćnika podnosioca ustavne žalbe, u konkretnom slučaju, nije opravdan razlog nedolaska na ročište. S tim u vezi, Ustavni sud ukazuje da redovni sudovi, po pravilu prihvataju uverenje lekara o

bolesti stranaka i/ili njihovih punomoćnika, kao dovoljan dokaz o opravdanoj sprečenosti da se pristupi na ročište. Pored toga, za ocenu opravdanosti propuštanja ročišta i njegovog vraćanja u pređašnje stanje bitno je da li se razlozi propuštanja mogu smatrati opravdanim, a ne da li se lice, koje je ročište propustilo, neposredno javljalo sudu ili ne.

Ustavni sud je, ne prejudicirajući kakav bi stvaran ishod povodom predloga za vraćanje u pređašnje stanje trebao da bude (videti presudu u predmetu "Motion Pictures Guarantors Ltd protiv Srbije", kao i mutatis mutandis, "Garcia Ruiz protiv Španije", broj predstavke 30544/96, stav 28.), ocenio da osporen a rešenja ni su obrazložena na način koji zadovoljava uslove iz člana 32. stav 1. Ustava, odnosno da ne zadovoljava standarde pravičnog suđenja, uspostavljene ustavnosudskom praksom i praksom Evropskog suda za ljudska prava. Takođe, Ustavni sud nalazi da iz svega navedenog proizlazi da je zaključivanje redovnih sud ova, u konkretnom slučaju, bilo proizvoljno i arbitrerno.

7. Na osnovu izloženog i odredaba člana 89. st. 1. i 2. Zakona o Ustavnom sudu ("Službeni glasnik RS", br. 109/07, 99/11 i 18/13 -US), Ustavni sud je žalbu usvojio i u tački 1. izreke utvrdio da je osporenim rešenjima povređeno pravo podnosioca ustavne žalbe na pravično suđenje, zajemčeno odredbom člana 32. stav 1. Ustava, dok je u tački 2. izreke poništio rešenje Višeg suda u Kraljevu Gž. 821/10 od 28. jula 2010. godine i naložio istom sudu da ponovo odluči o žalbi podnosioca ustavne žalbe izjavljenoj protiv rešenja Osnovnog suda u Kraljevu, Sudska jedinica u Vrnjačkoj Banji P. 84/08 od 5. februara 2010. godine, u roku od 60 dana od dana dostavljanja ove odluke.

8. Ustavni sud nije razmatrao navode o povredi prava na pravno sredstvo i prava na pravnu pomoć, zajemčenih odredbama člana 36. stav 2. i člana 67. Ustava, imajući u vidu da je utvrdio povredu prava na pravično suđenje, zajemčenog odredbom člana 32. stav 1. Ustava.

9. Polazeći od iznetog, Ustavni sud je, na osnovu odredaba člana 42a stav 1. tačka 5) i člana 45. tačka 9) Zakona o Ustavnom sudu, doneo Odluku kao u izreci.

PRESEDNIK

USTAVNOG SUDA

dr Dragiša B. Slijepčević

(Odluka Ustavnog suda, UŽ 4170/2010 od 25.04.2013. godine)

**ODLUKA USTAVNOG SUDA BROJ UZ
5421/2016 - POVREDA PRAVA NA
PRAVIČNO SUĐENJE
Ustav Republike Srbije**

član 32

Ustavni sud, Veliko veće, u sastavu: predsednik Suda Vesna Ilić Prelić, predsednik Veća i sudije Bratislav Đokić, dr Goran P. Ilić, Miroslav Nikolić, dr Tijana Šurlan, dr Jovan Ćirić, Sabahudin Tahirović i dr Tamaš Korhec (Korhec Tamás), članovi Veća, u postupku po ustavnoj žalbi R. Ć. i S. Ć, oboje iz Sjeverina, na osnovu člana 167. stav 4. u vezi sa članom 170. Ustava Republike Srbije, na sednici Veća održanoj 8. novembra 2018. godine, doneo je

ODLUKU

1. Usvaja se ustavna žalba R. Ć. i S. Ć. i utvrđuje da je presudom Upravnog suda - Odeljenje u Kragujevcu U. 768/14 od 11. aprila 2016. godine povređeno pravo podnosioca ustavne žalbe na pravično suđenje, iz člana 32. stav 1. Ustava Republike Srbije.

2. Poništava se presuda Upravnog suda - Odeljenje u Kragujevcu U. 768/14 od 11. aprila 2016. godine i određuje da isti sud donese novu odluku o tužbi podnosioca ustavne žalbe izjavljenoj protiv rešenja Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalne politike broj 580-02-01014/2012-11 od 9. decembra 2013. godine.

Obrazloženje

1. R. Ć. i S. Ć, oboje iz Sjeverina, izjavili su Ustavnom sudu, 12. jula 2016. godine, preko punomoćnika T. R. D, advokata iz Beograda, ustavnu žalbu protiv presude Upravnog suda - Odeljenje u Kragujevcu U. 768/14 od 11. aprila 2016. godine, zbog povrede načela i prava iz čl. 21, 32, 35. i 69. Ustava Republike Srbije.

Ustavnom žalbom je osporena presuda kojom je pravnosnažno odbijen zahtev podnosioca za priznavanje prava na me sečno novčano primanje, kao članovima porodice civilne žrtve rata.

2. Saglasno članu 170. Ustava Republike Srbije, ustavna žalba se može izjaviti protiv pojedinačnih akata ili radnji državnih organa ili organizacija kojima su poverena javna ovlašćenja, a kojima se povređuju ili uskraćuju ljudska ili manjinska prava i slobode zajemčene Ustavom, ako su iscrpljena ili nisu predviđena druga pravna sredstva za njihovu zaštitu.

U toku postupka pružanja ustavnosudske zaštite, povodom ispitivanja osnovanosti ustavne žalbe u granicama istaknutog zahteva, Ustavni sud utvrđuje da li je u postupku odlučivanja o pravima i obavezama podnosilaca ustavne žalbe povređeno ili uskraćeno njihovo Ustavom zajemčeno pravo ili sloboda.

3. Ustavni sud je, u sprovedenom postupku, izvršio uvid u osporeni akt, kao i u celokupnu dokumentaciju priloženu uz ustavnu žalbu, pa je utvrdio sledeće činjenice i okolnosti od značaja za odlučivanje:

Podnosioci ustavne žalbe su 14. septembra 2012. godine podneli zahtev za priznavanje prava na me sečno novčano primanje, kao članovima porodice civilne žrtve rata, koji je odbijen kao neosnovan rešenjem Opštinske uprave Priboj broj 580-5/2012 od 10. oktobra 2012. godine.

Protiv navedenog rešenja podnosioci su 23. oktobra 2012. godine izjavili žalbu, koja je odbijena kao neosnovana rešenjem Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalne politike broj 580-02-01014/2012-11 od 9. decembra 2013. godine.

Protiv navedenog konačnog upravnog akta podnosioci su 15. decembra 2013. godine podneli tužbu, koja je odbijena kao neosnovana osporenim presudom Upravnog suda - Odeljenje u Kragujevcu U. 768/14 od 11. aprila 2016. godine. U obrazloženju osporene presude je, između ostalog, navedeno: da su se podnosioci obratili zahtevom prvostepenom organu uprave za priznavanje prava na me sečno novčano primanje, kao članovima porodice civilne žrtve rata, po osnovu sina koji je ubijen kao civilno lice 22. oktobra 1992. godine na teritoriji Republike Bosne i Hercegovine i sina koji je otet ispred svoje kuće u mestu Sjeverin, opština Priboj 21. oktobra 1992. godine; da je presudom Okružnog suda u Beogradu K. 1419/04 od 15. jula 2005. godine, utvrđeno da se predmetni događaj desio u vreme oružanog sukoba u Bosni i Hercegovini i da su žrtve ovog događaja civilna lica, te da su optuženi osuđeni zbog izvršenja krivičnog dela ratni zločin; da je pravilan zaključak upravnih organa da podnosioci ne ispunjavaju uslove za priznavanje traženog prava jer se, saglasno odredbi člana 2. Zakona o pravima civilnih invalida rata, licima koja su poginula van teritorije Republike Srbije, kao i članovima porodica poginulih lica, iako imaju državljanstvo Republike Srbije, ne mogu u Republici Srbiji priznati prava propisana navedenim Zakonom, osim ako to zakonom nije izričito propisano; da nijednom odredbom Zakona o pravima civilnih invalida rata, kao ni Zakonom o zaštiti civilnih invalida rata koji je važio u vreme smrti sinova podnosilaca, nije propisano da se članovima porodice mogu priznati prava propisana zakonom po osnovu lica koje je poginulo van teritorije Republike Srbije.

4. Odredbom člana 32. stav 1. Ustava, na čiju povredu podnosioci, pored ostalih načela i prava, ukazuju u ustavnoj žalbi, utvrđeno je da svako ima pravo na nezavisan, nepristrasan i zakonom već ustanovljen sud, pravično i u razumnom roku, javno raspravi i odluči o njegovim pravima i obavezama, osnovanosti sumnje koja je bila razlog za pokretanje postupka, kao i optužbama protiv njega.

Zakonom o pravima civilnih invalida rata ("Službeni glasnik RS", broj 52/96) propisano je: da se ovim zakonom uređuju prava civilnih invalida rata, članova porodica civilnih invalida rata i članova porodica civilnih žrtava rata (član 1.); da je civilni invalid rata lice kod koga nastupi telesno oštećenje od najmanje 50% usled rane, povrede ili ozlede koje su ostavile vidne tragove, zadobijene zlostavljanjem ili lišenjem slobode od strane neprijatelja za vreme rata, izvođenja ratnih operacija, od zaostalog ratnog materijala ili neprijateljskih diverzantskih, odnosno terorističkih akcija (član 2.); da se članom porodice civilnog invalida rata smatra član porodice umrlog civilnog invalida rata, ukoliko je sa njim, pre njegove smrti, živeo u zajedničkom domaćinstvu, da se članom porodice civilne žrtve rata, smatra član porodice lica koje je poginulo ili umrlo pod okolnostima iz člana 2. ovog zakona, ukoliko je sa njim, pre njegove smrti, živeo u zajedničkom domaćinstvu, da se članovima porodice u smislu st. 1. i 2. ovog člana smatraju: bračni drug, deca (rođena u braku ili van braka, usvojena i pastorčad) i roditelji (član 3.); da je pravo po ovom zakonu i mesečno novčano primanje (član 4. stav 1. tačka 7); da lica iz člana 3. st. 1. i 2. ovog zakona mogu ostvariti prava iz člana 4. tač. 5) i 6) ovog zakona, pod uslovima, u obimu, na način i po postupku predviđenom saveznim propisima kojima se uređuje zaštita članova porodica palih boraca i umrlih ratnih vojnih invalida, a prava iz člana 4. tač. 7) i 8) ovog zakona pod uslovima, u obimu, na način i po postupku predviđenom republičkim propisima kojima se uređuje zaštita članova porodica palih boraca i umrlih ratnih vojnih invalida (član 8. stav 1.).

5. Ustavni sud je, ocenjujući razloge i navode iznete u ustavnoj žalbi sa stanovišta sadržine Ustavom zajemčenog prava na pravično suđenje, a polazeći od prethodno utvrđenih činjenica i okolnosti i navedenih zakonskih odredaba, utvrdio sledeće:

Rešenjem Opštinske uprave Priboj broj 580-5/2012 od 10. oktobra 2012. godine odbijen je zahtev podnosioca za priznavanje prava na mesečno novčano primanje, kao članovima porodice civilne žrtve rata. Rešavajući u postupku po žalbi, odnosno po tužbi podnosioca, drugostepeni organ i Upravni sud su zauzeli jedinstven stav da nijednom odredbom Zakona o pravima civilnih invalida rata, niti Zakona o zaštiti civilnih invalida rata, koji je važio u vreme pogibije sinova podnosioca, nije propisano da se članovima porodice mogu priznati prava propisana ovim zakonima po osnovu pogibije člana porodice van teritorije Republike Srbije, bez obzira na državljanstvo.

Ustavni sud ukazuje da je, na sednici održanoj 20. juna 2013. godine, doneo Odluku UŽ-5194/2010 kojom je usvojena ustavna žalba B. Đ. i utvrđeno da je presudom Upravnog suda - Odeljenje u Novom Sadu U. 16088/10 od 8. oktobra 2010. godine podnosiocu ustavne žalbe povređeno pravo na pravično suđenje iz

člana 32. stav 1. Ustava, te je navedena presuda i poništena. Ustavni sud je konstatovao da je u oba navedena predmeta (U. 16088/10 i U. 15581/10), Upravni sud utvrdio da su tužioci podneli zahtev za priznavanje svojstva civilnog invalida rata zbog oštećenja organizma koje su zadobili van teritorije Republike Srbije i da su tužioci posle povređivanja, a pre podnošenja predmetnog zahteva, stekli državljanstvo Republike Srbije, iz čega je zaključeno da je u ova dva predmeta nesumnjivo postojao identitet činjeničnog i pravnog stanja. U obrazloženju ove odluke je dalje navedeno da je Upravni sud u identičnoj činjeničnoj i pravnoj situaciji doneo različite odluke o osnovanosti tužbe i da je na taj način podnosioca ustavne žalbe, odbijajući njegovu tužbu za priznavanje svojstva civilnog invalida rata jer je oštećenje organizma zadobijeno van teritorije Republike Srbije, doveo u bitno različit položaj od onoga u kome je bila M.N. iz Bečeja, čija je tužba uvažena presudom toga suda U. 15581/10 od 22. jula 2010. godine, kao i da je podnosiocu istovremeno povređeno pravo na obrazloženu odluku jer je Upravni sud propustio da navede suštinske razloge za odstupanje od dotadašnje sudske prakse.

Zahtevi za pravnom sigurnošću i zaštitom legitimnih očekivanja učesnika u postupku ne podrazumevaju stečeno pravo na doslednost sudske prakse (Evropski sud za ljudska prava, odluka u predmetu Unedic protiv Francuske, od 18. decembra 2008. godine, § 74.). Razvoj sudske prakse sam po sebi ne protivureči dobrom deljenju pravde, ali u slučaju postojanja dobro ustanovljene sudske prakse (well-established jurisprudence), obaveza najvišeg suda je da dà suštinske razloge za odstupanje od dotadašnje sudske prakse, kako ne bi povredio pravo učesnika u postupku na dovoljno obrazloženu sudsku odluku (Evropski sud za ljudska prava, u slučaju Atanasovski protiv "bivše jugoslovenske Republike Makedonije", odluka od 14. januara 2010. godine, § 38.). Promena pravnog stava suda je nužna, naročito u svetlu složenih i dinamičnih društvenih odnosa, s tim da u upravno-pravnim stvarima do nje može da dođe samo pod zakonom određenim proceduralnim uslovima (Odluka Ustavnog suda UŽ-148/2008, 18. februar 2010. godine, tačka 5. obrazloženja). Odstupanje od sudske prakse, odnosno promena pravnog shvatanja ne mora uvek dovesti do povrede prava iz člana 32. stav 1. Ustava.

Ustavni sud konstatuje da je Upravni sud u upravnom sporu koji je prethodio podnošenju ustavne žalbe ocenio da su pravilno zaključili organi uprave da ne postoje uslovi za priznavanje traženog prava podnosiocima, jer je utvrđeno da sinovi podnosioca strada li van teritorije Republike Srbije, odnosno na teritoriji Bosne i Hercegovine. Međutim, Ustavni sud ponavlja da je Upravni sud u presudi U. 15581/10 od 22. jula 2010. godine ocenio da je, uprkos tome što je povreda nastala na teritoriji druge države, trebalo ceniti činjenicu da je tužilja u vreme podnošenja zahteva bila državljanin Republike Srbije. Ustavni sud, takođe, ukazuje da je Vrhovni sud Srbije u presudi U. 7234/07 od 3. juna 2009. godine, kao i u presudi U. 6441/08 od 14. maja 2009. godine, izrazio pravno shvatanje prema kome sticanje svojstva invalida rata nije uslovljeno ni mestom nastanka telesnog oštećenja, niti državljanjskim statusom lica u vreme povređivanja.

Ustavni sud nalazi da je odstupanje od postojeće sudske prakse kroz promenu pravnog stava o uslovima za sticanje svojstva civilnog invalida rata, odnosno priznavanje prava članovima porodice lica koje je poginulo ili umrlo pod okolnostima iz člana 2. Zakona o pravima civilnih invalida rata, načelno imalo za posledicu nastupanje pravne nesigurnosti podnosioca zahteva za ostvarivanje navedenih prava.

Imajući u vidu da je Upravni sud propustio da navede suštinske razloge za odstupanje od dotadašnje sudske prakse, nezavisno od pozivanja na principe državnog suvereniteta i teritorijalnog važenja zakona, Ustavni sud je ocenio da je osporenom presudom povređeno pravo podnosioca ustavne žalbe na obrazloženu odluku, ne prejudicirajući pri tome da li podnosioci ustavne žalbe ispunjava ju zakonom propisane uslove za priznavanje traženog prava, odnosno da li se okolnosti pod kojima su sinovi podnosioca poginuli, mogu smatrati okolnostima propisanim odredbom člana 2. Zakona o pravima civilnih invalida rata.

Na osnovu izloženog i odredaba člana 89. st. 1. i 2. Zakona o Ustavnom sudu ("Službeni glasnik RS", br. 109/07, 99/11, 18/13 - Odluka US, 40/15 - dr. zakon i 103/15), Ustavni sud je u tački 1. izreke usvojio ustavnu žalbu u odnosu na istaknutu povredu prava na pravično suđenje, dok je u tački 2. izreke poništio osporenu presudu i odredio da Upravni sud donese novu odluku o tužbi podnosioca izjavljenoj protiv rešenja Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalne politike broj 580-02-01014/2012-11 od 9. decembra 2013. godine.

Ustavni sud je našao da je u ovom slučaju to jedini način da se otklone štetne posledice utvrđene povrede prava iz koje je proisteklo pravnosnažno rešenje o odbijanju zahteva podnosioca da im se prizna prava na mesečno novčano primanje, kao članovima porodice civilne žrtve rata .

Ustavni sud nije razmatrao ustavnu žalbu sa stanovišta ostalih načela i prava koja su označena u ustavnoj žalbi, imajući u vidu da je utvrdio povredu prava na pravično suđenje, zajemčenog članom 32. stav 1. Ustava.

Ustavni sud je isti stav zauzeo i u Odluci UŽ-5952/2015 od 29. marta 2018. godine.

6. S obzirom na sve izneto, Ustavni sud je, na osnovu odredaba člana 42b stav 1. tačka 1) i člana 45. tačka 9) Zakona o Ustavnom sudu, doneo Odluku kao u izreci.

PREDSEDNIK VEĆA

Vesna Ilić Prelić, s.r.

(Odluka Ustavnog suda, UŽ 5421/2016 od 8.11.2018. godine)

•
•